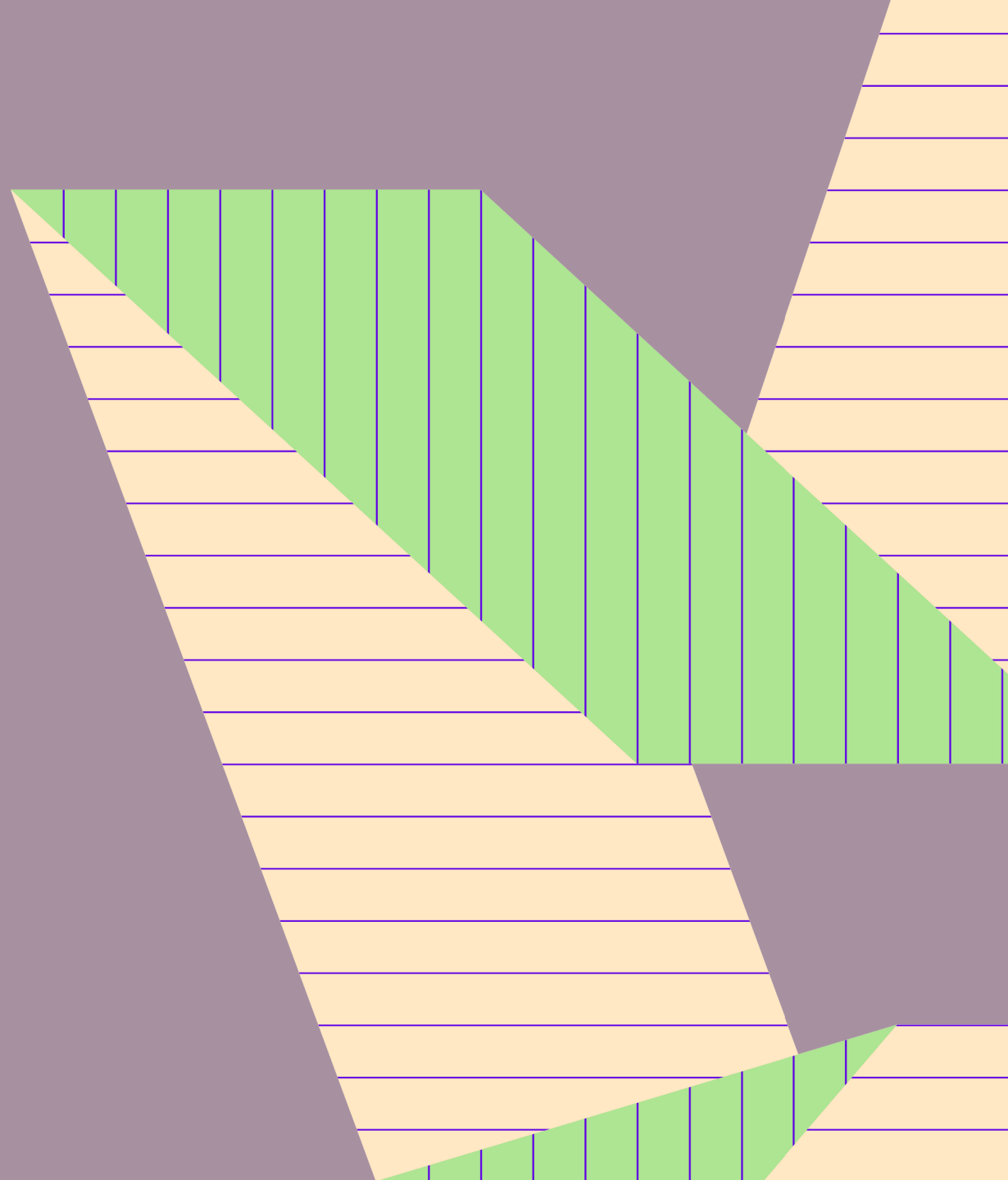

Kulttuuripalvelujen saatavuus

Tarkastelussa väestön fyysinen etäisyys
palveluista

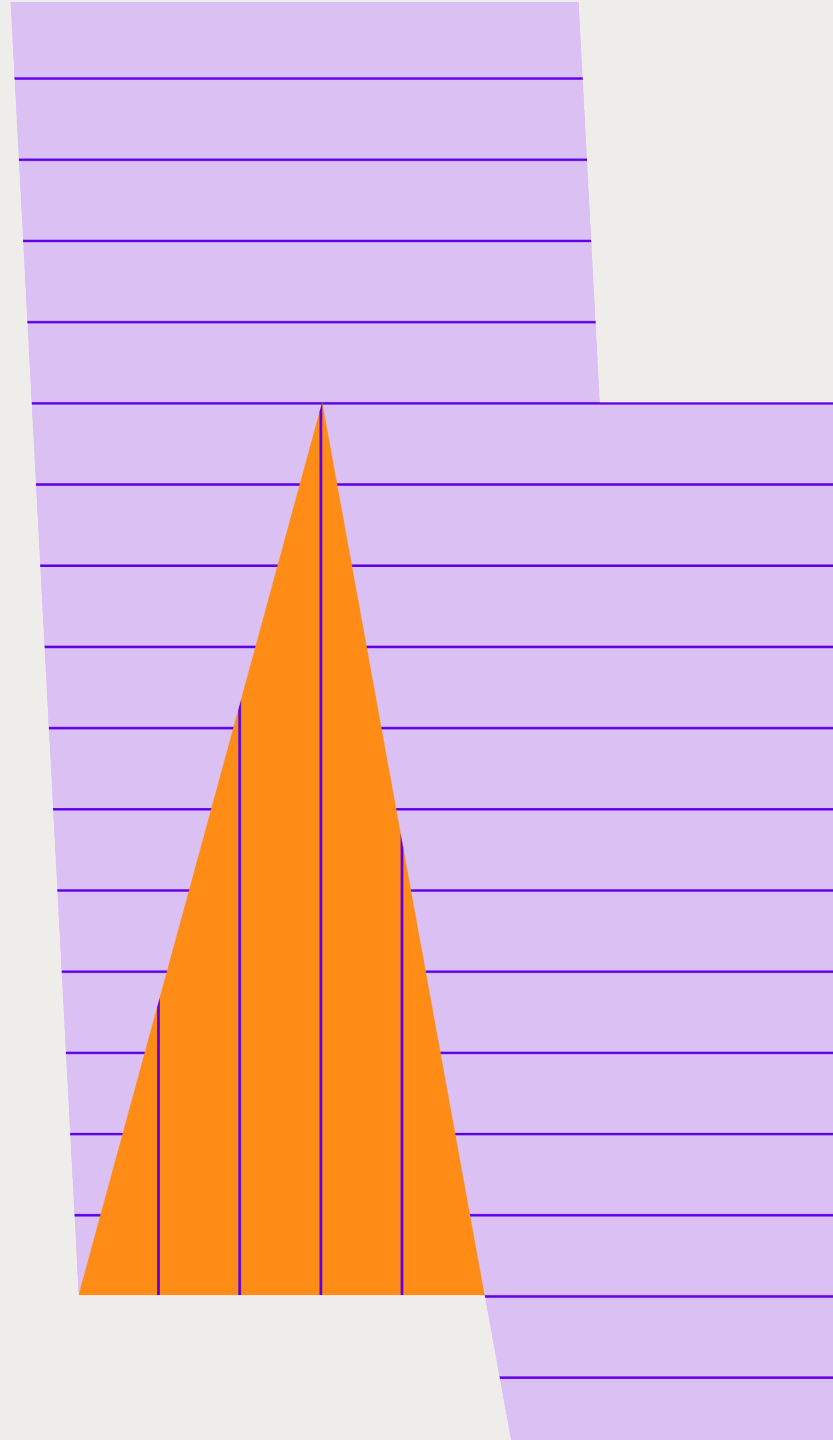
Severi Nokela & Minna Ruusuvirta

CUPORE

Sisältö

DIAT 3-6	Väestön etäisyys palveluista kulttuuripoliittisena kysymyksenä
DIAT 7-12	Aineisto ja menetelmät
DIAT 13-18	Kulttuuripalvelujen saatavuus koko maan tasolla
DIAT 19-27	Väestöryhmäkohtaiset tulokset
DIAT 28-34	Alueellinen näkökulma kulttuuripalvelujen saatavuuteen
DIAT 35-38	Yhteenveto ja johtopäätökset
DIA 39	Lähteet

Väestön etäisyys palveluista kulttuuripoliittisena kysymyksenä

Kulttuuripolitiikka, alueellinen tasa-arvo ja kulttuuriosallistuminen

- Kulttuuripolitiikan keskeisenä tavoitteena on edistää kaikkien mahdollisuuksia osallistua kulttuuriin ja käyttää kulttuuripalveluja.
- Suomessa kulttuuripolitiikkaa ohjaa ajatus alueellisesta ja sosiaalisesta yhdenvertaisuudesta: taiteen ja kulttuurin tulisi olla saatavissa ja saavutettavissa eri puolilla maata ja eri väestöryhmille. *Saatavuus* viittaa palvelujen tarjontaa ja valikoimaan, *saavutettavuudella* viitataan erilaisten yleisöjen tarpeiden huomiointiin ja palvelujen lähestyttävyyteen, toisin sanoen siihen kuinka helposti erilaiset ihmiset ja väestöryhmät voivat käyttää palveluja.
- Kulttuuripalvelujen saatavuus ja saavutettavuus liittyvät siten keskeisesti:
 - alueelliseen tasa-arvoon
 - kulttuuriosallistumisen mahdollisuuksiin
 - kulttuurin hyvinvointivaikutuksiin.
- Tässä tarkastelussa keskitytään **väestön fyysiseen etäisyyteen kulttuuripalveluista**, joka on yksi keskeinen kulttuuripalvelujen saatavuuteen ja saavutettavuuteen vaikuttava tekijä.

Fyysinen etäisyys on keskeinen tekijä kulttuuripalvelujen saatavuudessa ja saavutettavuudessa

Palvelujen läheisyys:

- helpottaa arjen sujuvuutta
- vähentää liikkumisen tarvetta
- lisää palvelujen käytön todennäköisyyttä.

Lähipalvelut tukevat elinikäistä kulttuuriosallisuutta, jolla on yhteys hyvinvointiin ja koettuun elämänlaatuun.

Fyysinen etäisyys ei kuitenkaan yksin määritä palvelujen saatavuutta ja saavutettavuutta. Siihen vaikuttavat myös esimerkiksi:

- liikkumismahdollisuudet
- liikennejärjestelmä
- ajankäyttö
- taloudelliset resurssit
- yksilölliset elämäntilanteet ja mieltymykset. (Esim. Haugen, 2011; Haugen ym., 2011.)

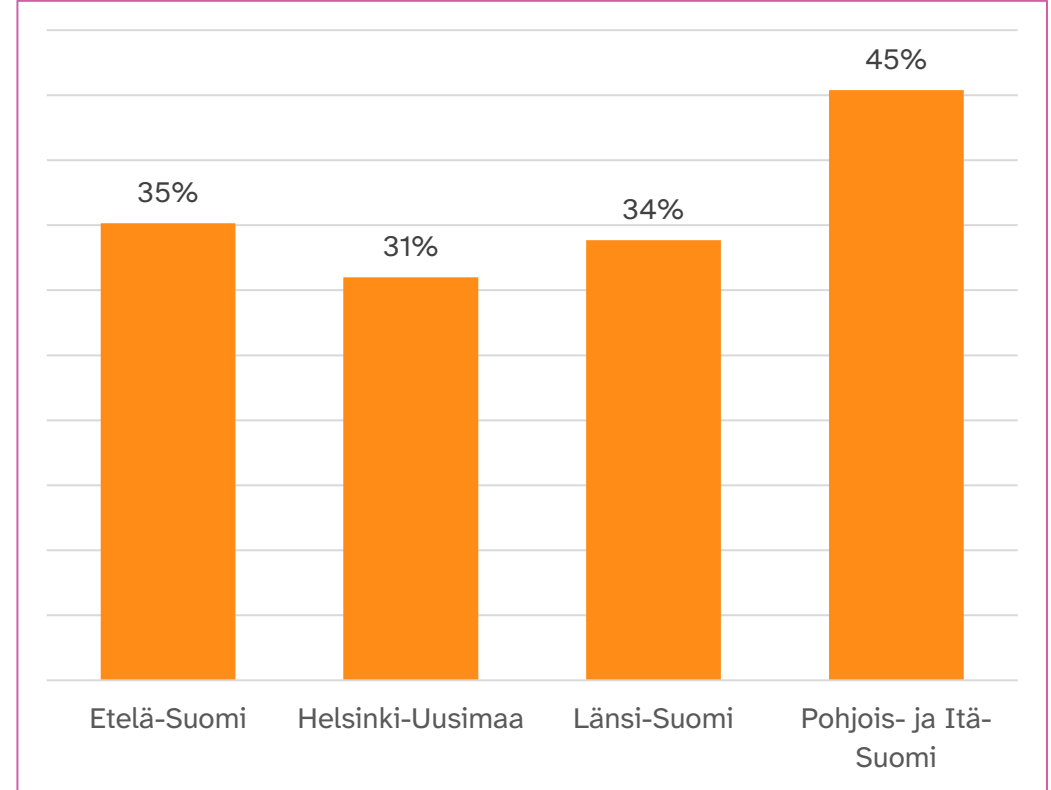
Palvelun etäisyys voi vahvistaa tai heikentää muiden palvelujen käyttöön vaikuttavien tekijöiden merkitystä.

Kulttuuripalveluille ei ole kirjastoja lukuun ottamatta määritelty etäisyyttä, jonka päässä niiden tulisi olla saatavilla.

Väestön näkemyksiä etäisyyden merkityksestä palvelujen käytölle

- Jo yli kolmen kilometrin etäisyydellä kaupungin keskuksesta asuminen vähentää kulttuuritilaisuuksissa käymistä (Sokka ym., 2014, s. 44-45). Pidempi etäisyys kirjastoon laskee lainaajien osuutta väestöstä (Lahtinen, 2012). Etäisyys ja liikkumisvaikeudet ovat Lupa- ja valvontaviraston teettämän kyselyn perusteella keskeinen syy olla käyttämättä kirjastopalveluja (LVV, 2026).
- Oulu2026-tutkimushankkeen yhteydessä toteutetun kansalaiskyselyn vastaajista reilulla kolmanneksella (36 %) liian pitkä ja/tai hankala matka estää paljon kulttuuripalvelujen käyttöä. Kolmella neljästä (78%) se estää palvelujen käyttöä ainakin vähän (Oulu2026-tutkimusaineisto, 2025).
- Kuntaliiton Kuntalaistutkimuksen mukaan selvä enemmistö eli 78 % kuntalaisista pitää tärkeänä, että kuntapalveluja on tarjolla mahdollisimman lähellä kotia. Lähipalvelujen merkitystä korostivat erityisesti naiset, lapsiperheelliset, 30–49-vuotiaat, ruotsinkieliset sekä yli 20 000 asukkaan kunnissa asuvat. (Pekola-Sjöblom, 2025; ks myös Elldér ym., 2022.)
- THL:n TerveSuomi -tutkimuksen mukaan maaseutumaisilla alueilla asuvat kokevat yleisemmin, että kulttuuripalveluiden tarjonta on riittämätöntä verrattuna kaupunkimaisilla alueilla asuviin (Lonna ym., 2025).

Liian pitkä ja/tai hankala matka estää paljon kulttuuripalvelujen käyttöä, (n=1049).

Lähde: Oulu2026-tutkimusaineisto, 2025.

Aineisto ja menetelmät

Tarkastelukohteena väestön etäisyys kulttuuripalveluista

Tiedot perustuvat Aalto-yliopiston opetus- ja kulttuuriministeriölle tuottamiin laskelmiin.

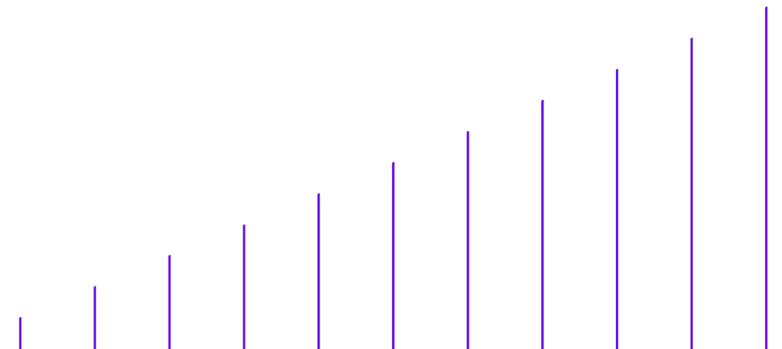
Tarkastelu perustuu:

- linnuntie-etäisyyksiin väestön asuinpaikan ja palvelujen välillä.

Tässä analyysissä keskitytään erityisesti 2 ja 10 kilometrin etäisyyksiin.

Tarkasteluvuosi on pääosin 2022, vertailuna käytetään myös vuotta 2018.

Tässä raportissa kulttuuripalvelujen saatavuudella tarkoitetaan väestön fyysistä etäisyyttä palvelusta.

Aineisto: kulttuuripalvelujen sijaintitiedot

Tarkastellut kulttuuripalvelut

- **Teatterit ja musiikkitalot** sisältävät rakennusluokituksessa teatteri, musiikki- ja kongressitalojen alle luokiteltujen tilojen paikkatiedot sekä vos-teattereiden sijaintitietoja.
- **Museot ja taidegalleriat** sisältävät rakennusluokituksessa museoiden ja taidegallerioiden alle luokiteltujen tilojen sijaintitiedot sekä päätoimisesti hoidettujen museoiden sijaintitietoja.
- **Kirjastot ja arkistot** sisältävät rakennusluokituksessa kirjastojen ja arkistojen alle luokiteltujen tilojen sijaintitiedot sekä yleisten kirjastojen ja tieteellisten kirjastojen sijaintitietoja.
- **Elokuvateatterit** sisältävät rakennusluokituksessa elokuvateattereiden alle luokiteltujen tilojen sijaintitiedot sekä elokuvasalien sijaintitietoja.
- **Näyttely- ja messuhallit** sisältävät rakennusluokituksessa näyttely- ja messuhallien alle luokitellut tilat.

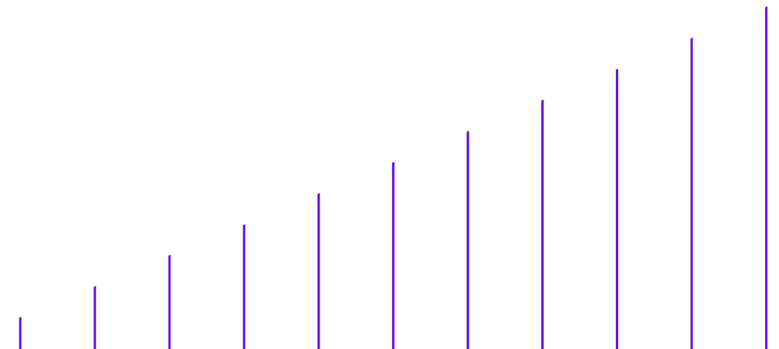
Aineistossa yhdistetty sijaintitietoja kahdesta lähteestä:

- Tilastokeskuksen rakennusluokituksen kulttuurirakennukset
- Kulttuuritilaston kulttuuripalvelut (suurelta osin)

Kulttuurirakennukset rakennusluokituksessa 2022		Kulttuuritilasto, kulttuuripalveluiden saatavuus 2022	
Teatteri-, musiikki- ja kongressitalot	151	71	VOS-teatterit, Suomen Kansallisteatteri ja ooppera
Elokuvateatterit	51	360	Elokuvasalit
Kirjastot ja arkistot	568	713	Yleiset kirjastot
Museot ja taidegalleriat	1224	327	Päätoimisesti hoidetut museot (museokohteet)
Näyttely- ja messuhallit	205	-	-
<i>Yhteensä</i>	<i>2199</i>	<i>1471</i>	<i>Yhteensä</i>

Aineisto: väestöryhmittäiset taustamuuttujat

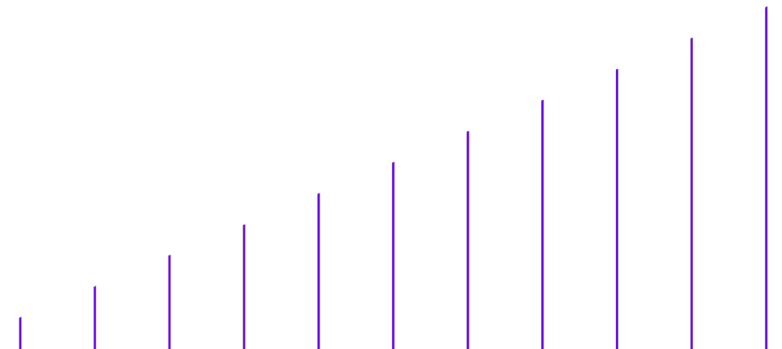
- *Ikäryhmät* ovat 0–18 vuotta, 19–28 vuotta, 29–64 vuotta ja 65- vuotta.
- *Äidinkieli* on jaettu kolmeen kategoriaan: suomi, ruotsi ja muu.
- *Koulutusaste* kuvaa korkeimman tutkinnon koulutusastetta ja jakautuu neljään kategoriaan: 1 = Tutkinto puuttuu eli henkilöllä on vain perusasteen tutkinto (tai ei edes sitä), tai tutkinto on tuntematon; 2 = Toinen aste ja Erikoisammattikoulutusaste; 3 = Alin korkea-aste ja Alempi korkeakouluaste; 4 = Ylempi korkeakouluaste ja Tutkijakoulutusaste.
- *Tulotaso* esitetään aineistossa tuloviidenneksittäin: 1=1. (alin) tuloviidennes, 2= 2. tuloviidennes, 3=3. tuloviidennes, 4=4. ja 5=5. (ylin) tuloviidennes.
- *Lapsiperheet* sisältävät perheet, joissa on alle 18-vuotias lapsi.

Aineisto: alueelliset tarkastelutasot

Palvelujen saatavuutta on tässä raportissa tarkasteltu koko maan osalta sekä maakunnittain ja tilastollisen kuntaryhmyksen mukaan

- *Maakuntia* on 19:
 - Ahvenanmaa, Etelä-Karjala, Etelä-Pohjanmaa, Etelä-Savo, Kainuu, Kanta-Häme, Keski-Pohjanmaa, Keski-Suomi, Kymenlaakso, Lappi, Pirkanmaa, Pohjanmaa, Pohjois-Karjala, Pohjois-Pohjanmaa, Pohjois-Savo, Päijät-Häme, Satakunta, Uusimaa ja Varsinais-Suomi.
- *Tilastollisessa kuntaryhmyksessä* kunnat jaetaan kolmeen luokkaan:
 - kaupunkimainen kunta, taajaan asuttu kunta, maaseutumainen kunta
 - ks. tilastollisen kuntaryhmyksen määritelmä [Tilastokeskuksen sivuilta](#).

Aineiston käytettävyys kulttuuripalvelujen saatavuuden tarkastelussa

Aineiston tuoma lisäarvo

- Mahdollistaa kulttuuripalvelujen saatavuuden tarkastelun eri väestöryhmissä.
- Kulttuuritilaston kulttuuripalvelujen saatavuus – tilaston paikkatietojen täydentäminen rakennusluokituksen kulttuurirakennusten tiedoilla:
 - tuottaa laajemman kuvan palvelujen saatavuudesta erityisesti esittävän taiteen sekä museo- ja näyttelytoiminnan osalta
 - tuo tarkasteluun kokonaan uuden kategorian: näyttely- ja messuhallit.

Aineiston rajoitteet

- Tarkasteltujen kulttuuripalveluiden ulkopuolelle jää runsaasti paikallista taide- ja kulttuuritoimintaa ja esimerkiksi liikkuvia ja kiertäviä palveluja.
- Etäisyyksiä on tarkasteltu linnuntietä.
- Tarkastelu:
 - ei kerro palvelujen käytöstä
 - ei kerro palvelujen laadusta tai kapasiteetista
 - ei huomioi liikkumismahdollisuuksia tai liikennejärjestelmää
 - ei huomioi yksilöllisiä elämäntilanteita.

Kulttuuripalvelujen saatavuus koko maan tasolla

Väestön etäisyys kulttuuripalveluista koko maan tasolla - keskeisiä havaintoja

Kulttuuripalvelut keskittyvät kaupunkikeskuksiin.

- Kirjastot ovat selvästi lähimpänä suurta osaa väestöstä, mutta muiden kulttuuripalvelujen saatavuus on selvästi heikompaa.

Koko maan keskiarvo peittää suuria alueellisia eroja.

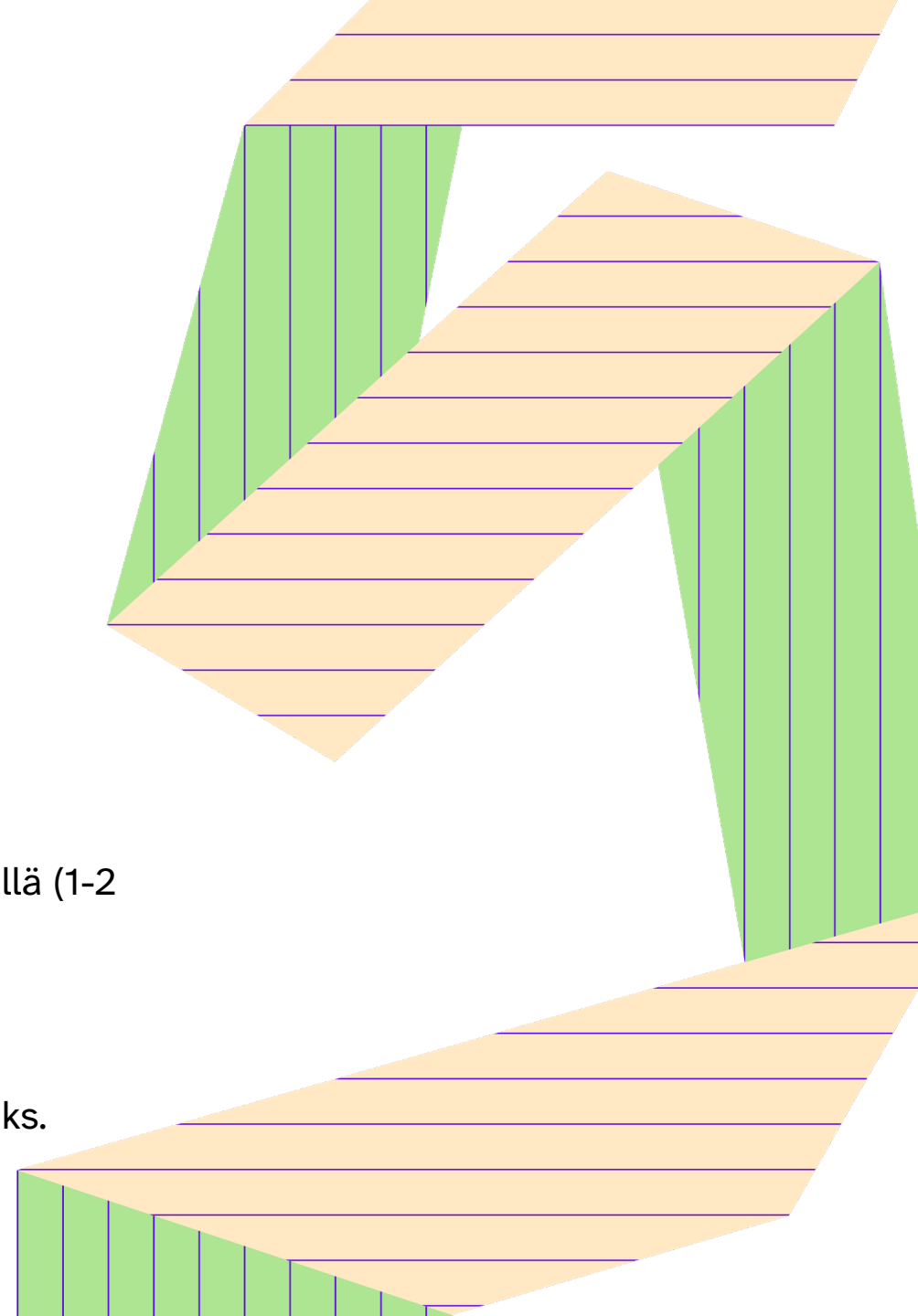
- Suurin osa väestöstä asuu kunnissa, joissa palvelut ovat lähellä.
- Samaan aikaan monissa kunnissa väestön etäisyys palveluihin on selvästi keskimääräistä suurempi.

Erot korostuvat lyhyillä etäisyyksillä

- Erot kulttuuripalvelujen saatavuudessa ovat suurimmillaan lyhyillä etäisyyksillä (1-2 km) ja tasoittuvat pidemmällä etäisyyksillä.

Muutokset vuosien 2018 ja 2022 välillä pieniä.

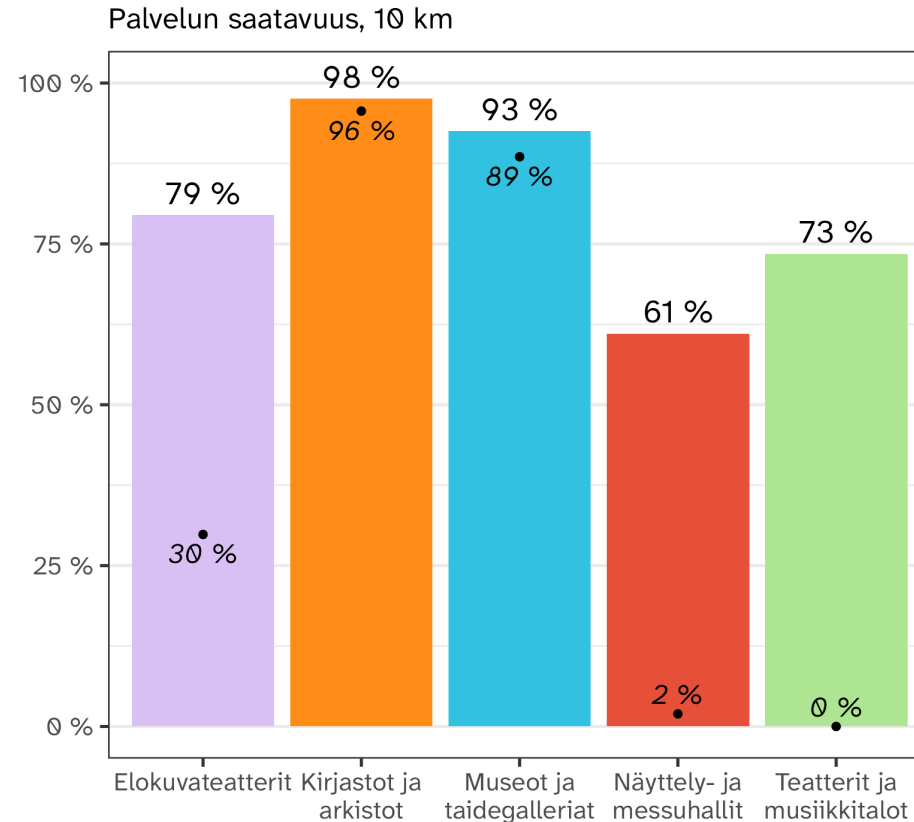
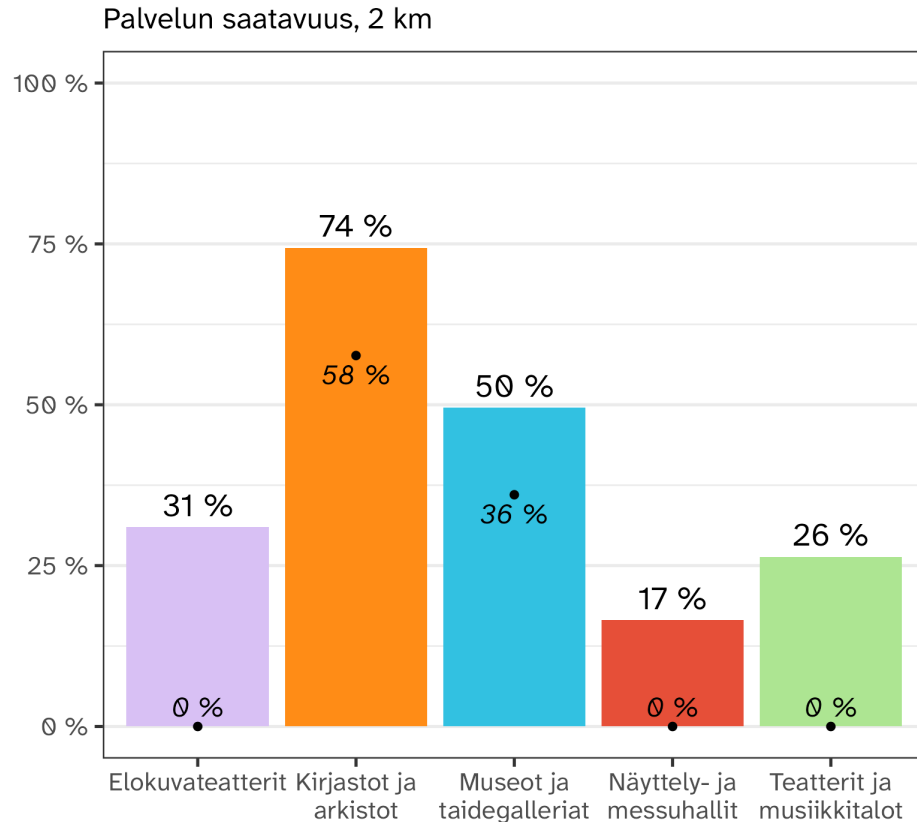
- Keskeisten palvelujen verkko on Suomessa pysynyt pitkään melko vakaana (ks. myös esim. Saukkonen, 2014; Sokka, 2022).

Palvelujen (palvelutyyppeiden) saatavuus koko maan tasolla 2022

Palkkikuvio: osuus koko maan väestöstä, joka asuu tarkastellun etäisyyden päässä palvelusta

Piste: tarkastellun etäisyyden päässä asuvan väestön osuus mediaanikunnassa

10 km etäisyydellä kulttuuripalvelujen saatavuus näyttää koko maan tasolla hyvältä, koska suuri osa väestöstä asuu kaupunkikeskuksissa.

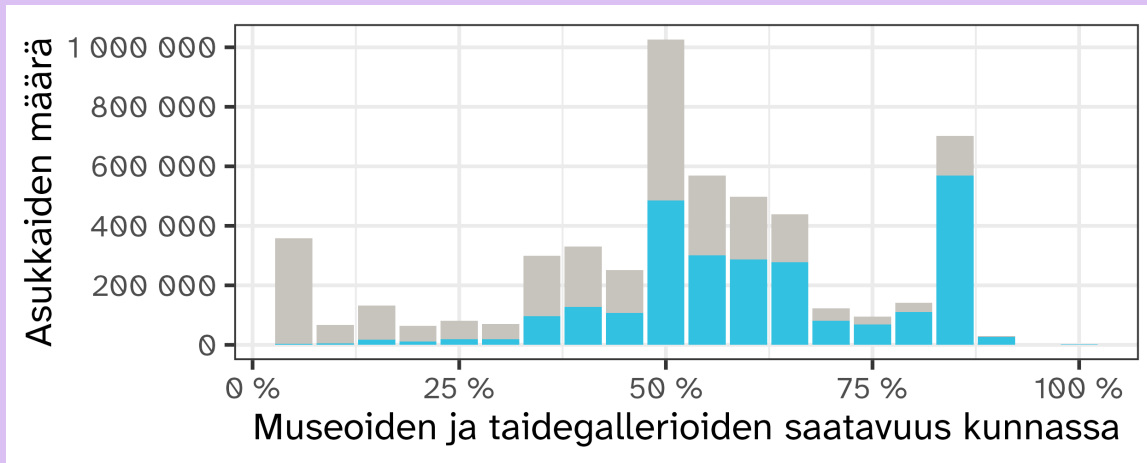
Kuntatasolla tarkasteltuna erot ovat kuitenkin huomattavia. Esimerkiksi 73 % koko väestöstä asuu 10 km päässä teatterista tai musiikkitalosta, mediaanikunnassa vastaava osuus on 0 %.

Saatavuuden laskemisesta

Edellisellä sivulla esitetään kaksi eri lukua kulttuuripalveluiden saatavuudesta:
osuus koko maan väestöstä ja osuus väestöstä mediaanikunnassa

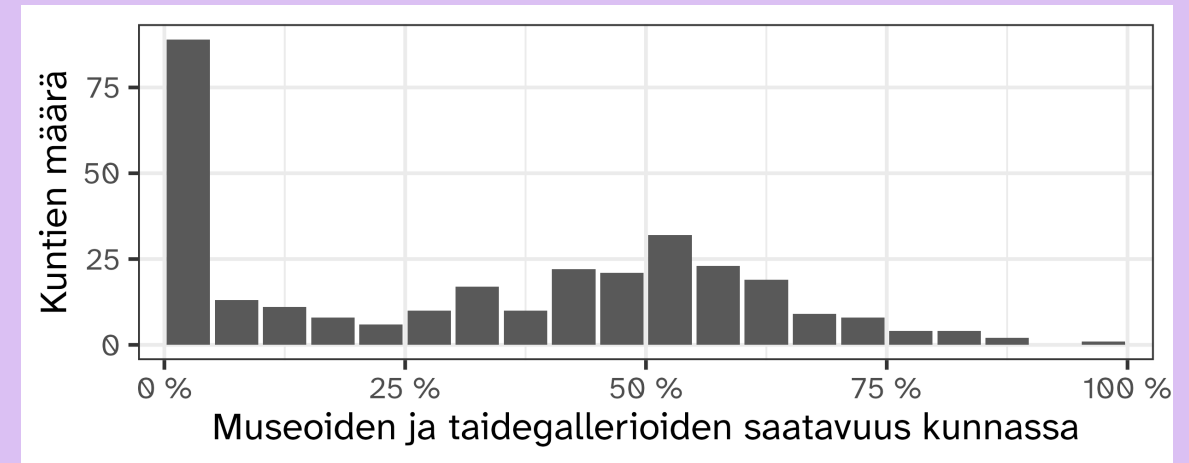
Osuus koko maan väestöstä:

Näkökulmana ihmiset: *Suurin osa ihmisistä asuu kunnissa, joissa hyvä saatavuus -> laskutapa korostaa väkirikkaita kuntia, saatavuus 50 %*

Osuus väestöstä mediaanikunnassa:

Näkökulmana kunnat: *Suuressa osassa kunnista pieni saatavuus -> laskutapa korostaa pieniä kuntia, mediaanikunnan saatavuus 36 %*

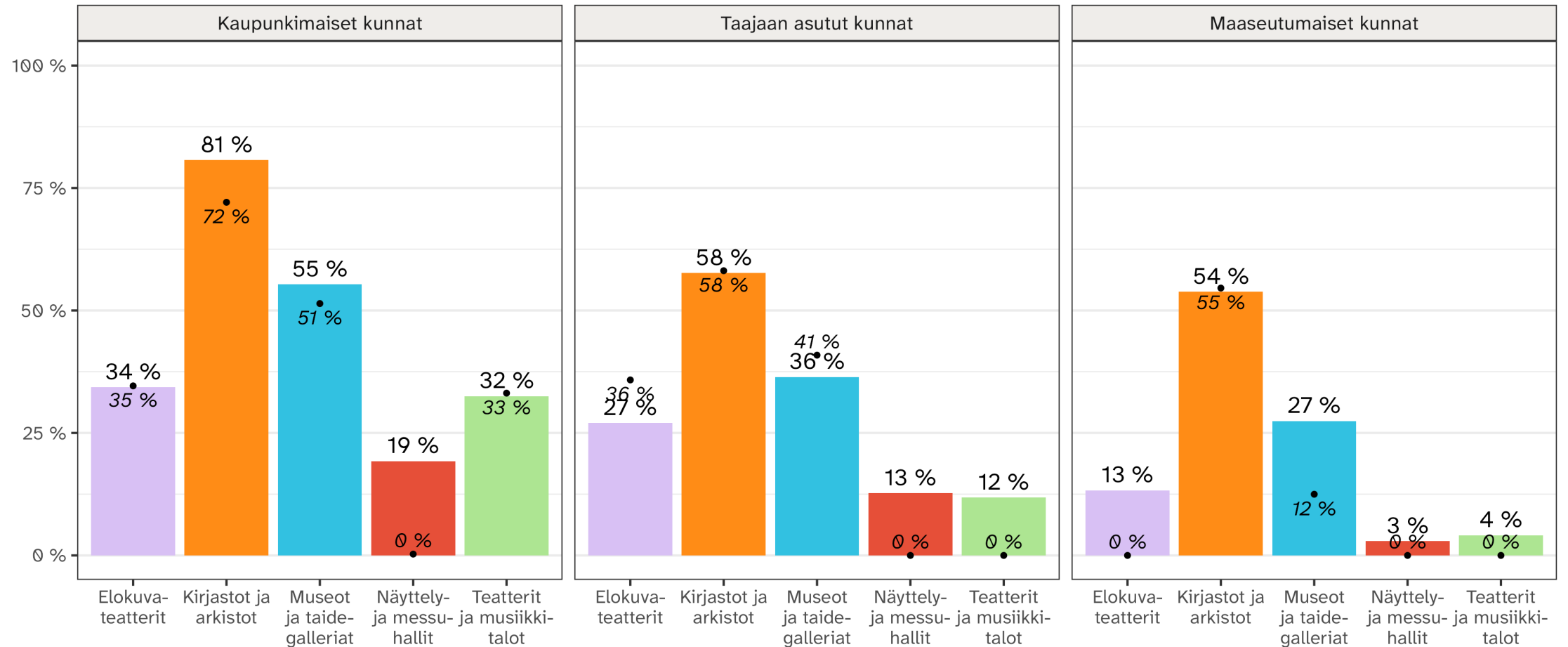

Tilastollinen kuntaryhmitys: palvelujen keskittyminen näkyy saatavuuden eroissa

Palkkikuvio: osuus koko maan väestöstä, joka asuu tarkastellun etäisyyden päässä palvelusta.

Piste: Tarkastellun etäisyyden päässä asuvan väestön osuus mediaanikunnassa

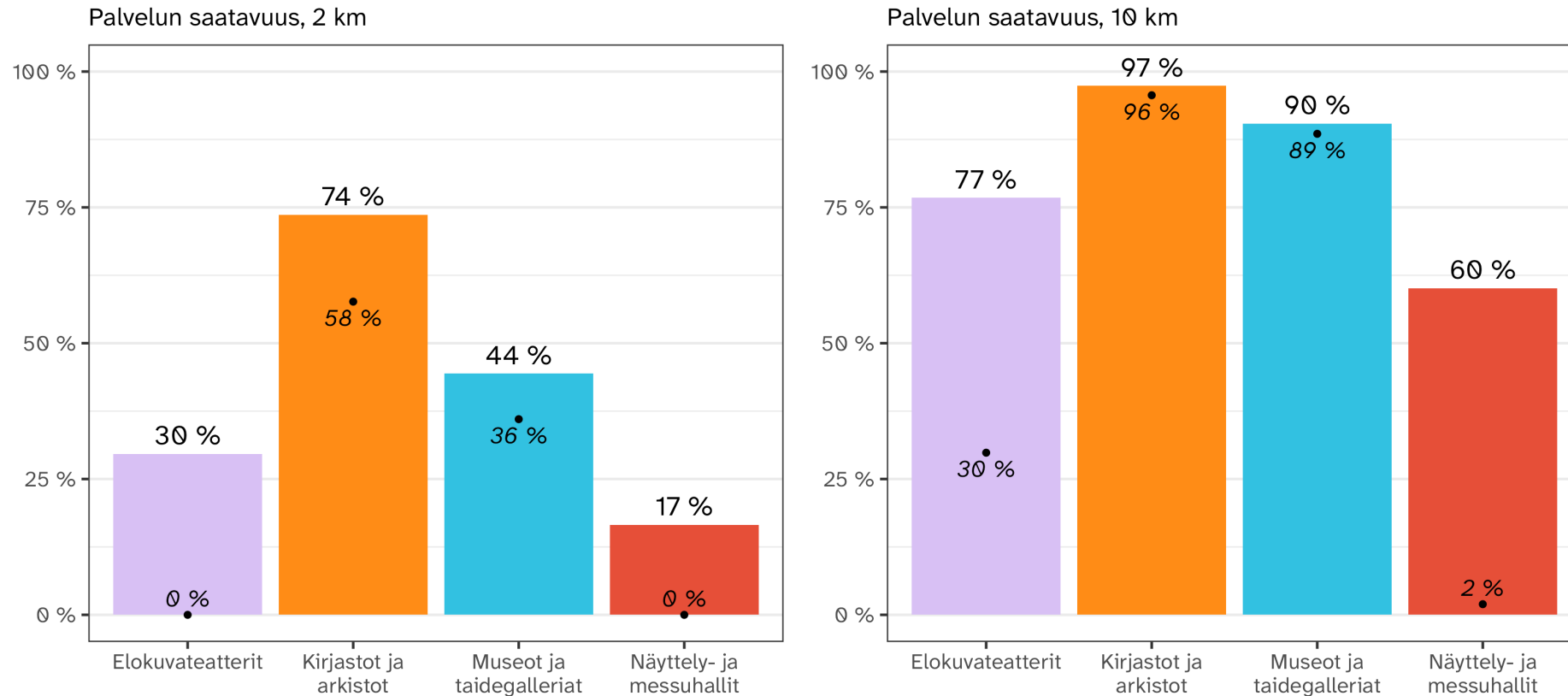
Palvelun saatavuus, 2 km

Palvelujen (palvelutyyppeiden) saatavuus koko maan tasolla 2018

Palkkikuvio: osuus koko maan väestöstä vuonna 2018, joka asuu tarkastellun etäisyyden päässä palvelusta

Piste: tarkastellun etäisyyden päässä asuvan väestön osuus mediaanikunnassa vuonna 2018

Palveluiden saatavuus 2 km ja 10 km etäisyyksillä pysynyt melko lailla ennallaan vuosien 2018 ja 2022 välillä.

Osuus koko maan väestöstä, joka asuu 2 km:n päässä museosta tai taidegalleriasta, on noussut 6 prosenttiyksikköä vuodesta 2018 vuoteen 2022.

Väestöryhmäkohtaisia tuloksia

Väestöryhmien väliset erot heijastavat asumisrakennetta

Väestöryhmien väliset erot kulttuuripalvelujen läheisyydessä liittyvät ennen kaikkea siihen, **missä ihmiset asuvat.**

Kulttuuripalvelut sijaitsevat pääosin:

- kaupunkikeskuksissa
- aluekeskuksissa

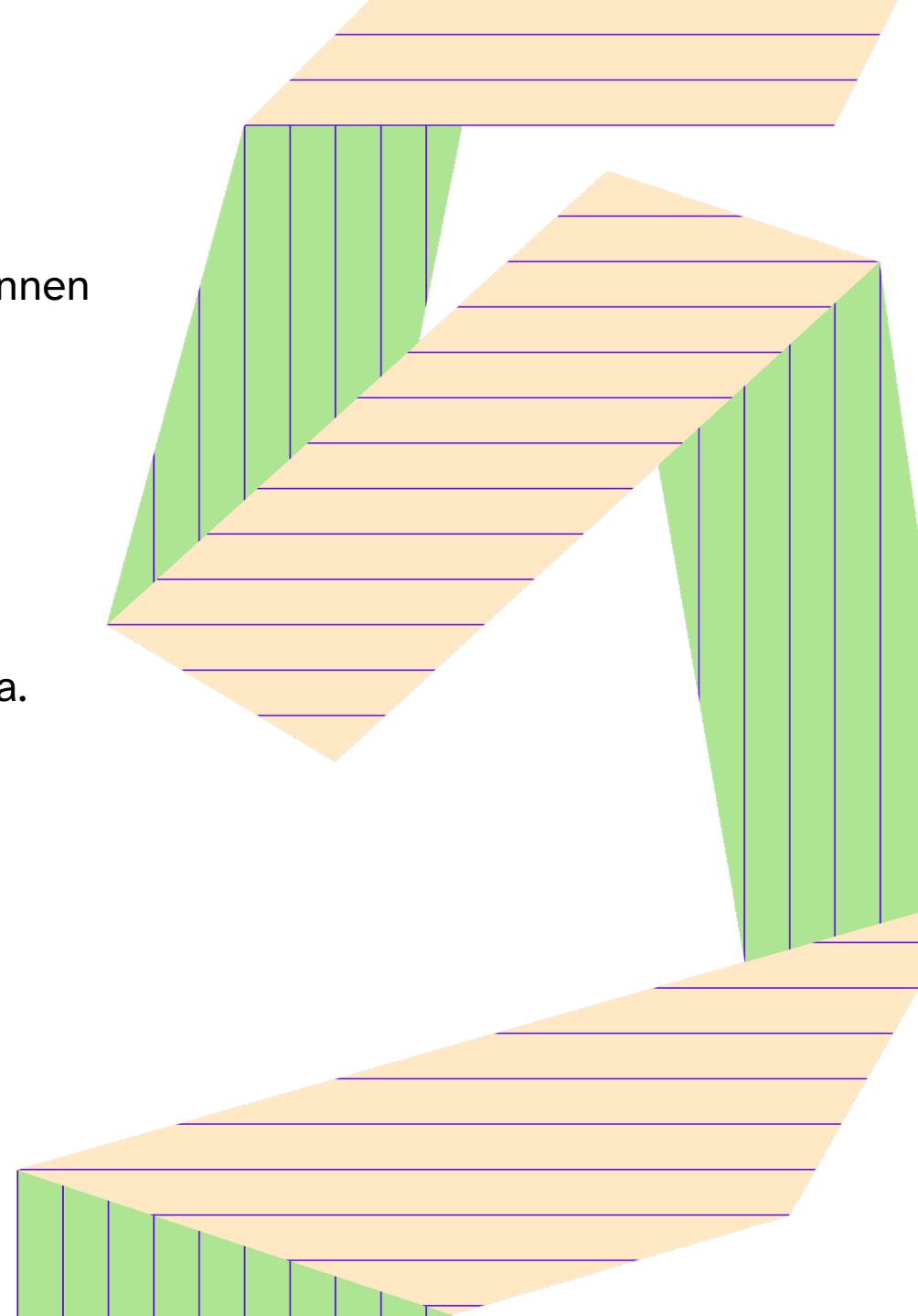
Erot kulttuuripalvelujen läheisyydessä heijastavat pitkälti kaupunkirakennetta ja väestön sijoittumista, eivät yksilöllisiä resursseja.

Pienempi etäisyys palveluihin liittyy ryhmiin, jotka asuvat keskimäärin:

- kaupunkimaisissa kunnissa
- tiiviissä yhdyskuntarakenteessa.

Suurempi etäisyys palveluihin liittyy ryhmiin, jotka asuvat keskimäärin:

- väljemmillä asuinalueilla
- maaseutumaisissa kunnissa.

Väestöryhmäkohtaiset tulokset - keskeisiä havaintoja

Väestöryhmien väliset erot heijastavat ennen kaikkea **asumisrakennetta ja väestön sijoittumista kaupunkirakenteessa.**

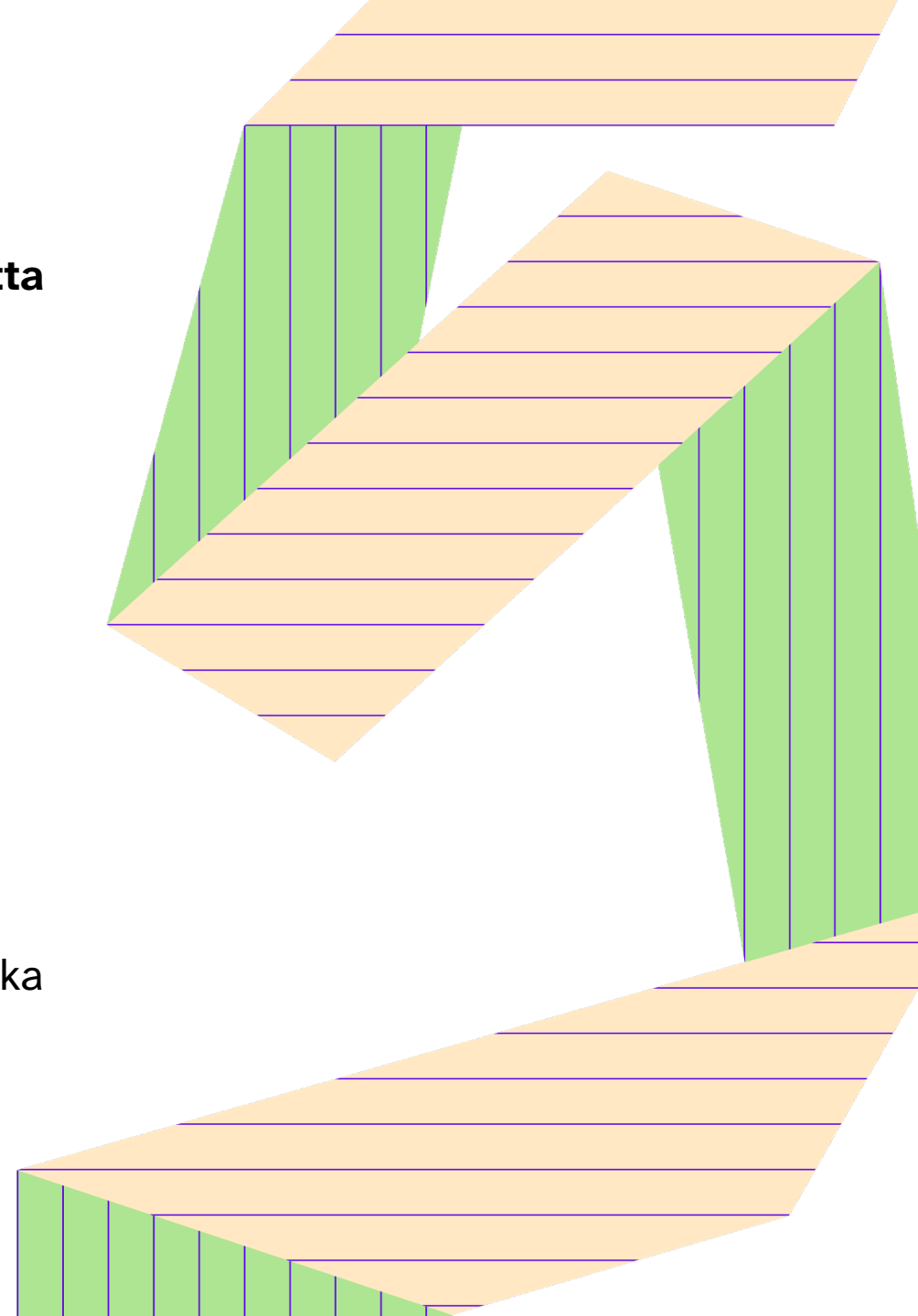
Lähempänä kulttuuripalveluita asuvat:

- nuoret aikuiset
- yli 65-vuotiaat
- pienituloiset
- muuta kieltä kuin suomea tai ruotsia puhuvat.

Pidempi etäisyys kulttuuripalveluihin liittyy erityisesti:

- lapsiperheisiin
- hyvätuloisiin.

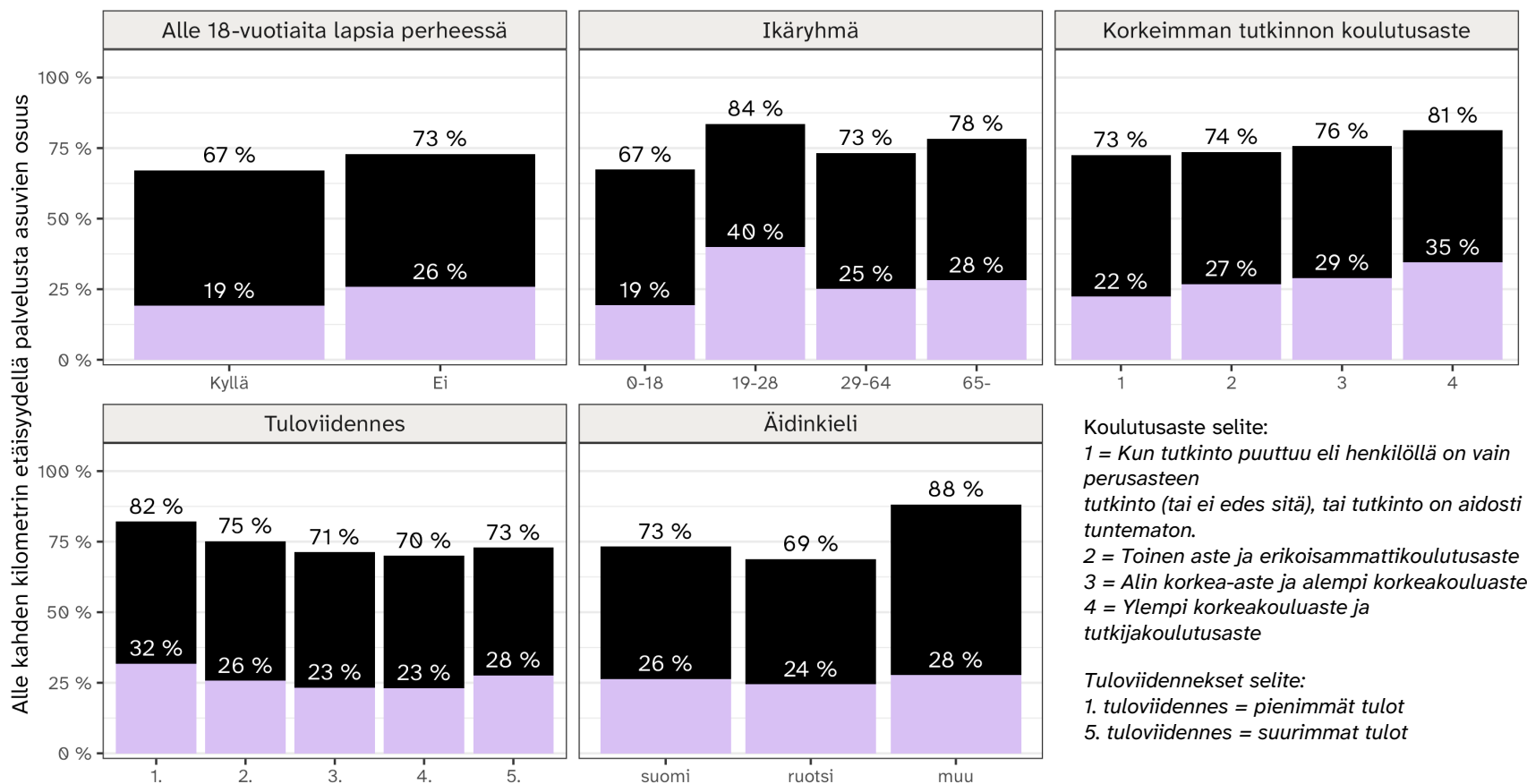
Ryhmien välillä erot ovat samansuuntaisia eri kulttuuripalveluissa, vaikka etäisyys palveluista vaihtelee palvelutyypeittäin.

Väestöryhmien väliset erot etäisyyksissä kulttuuripalveluihin ovat pääosin maltillisia ja samankaltaisia kaikissa palvelutyypeissä

Kirjastojen ja arkistojen sekä teatterien ja musiikkitalojen saatavuus kahden kilometrin etäisyydellä

Kulttuuripalvelu Kirjastot ja arkistot Teatterit ja musiikkitalot

Koulutusaste selite:
 1 = Kun tutkinto puuttuu eli henkilöllä on vain perusasteen tutkinto (tai ei edes sitä), tai tutkinto on aidosti tuntematon.
 2 = Toinen aste ja erikoisammattikoulutusaste
 3 = Alin korkea-aste ja alempi korkeakouluaste
 4 = Ylempi korkeakouluaste ja tutkijakoulutusaste

Tuloviidennekset selite:
 1. tuloviidennes = pienimmät tulot
 5. tuloviidennes = suurimmat tulot

Kulttuuripalveluiden saatavuus laskettuna koko maan tasolla

Ryhmien väliset erot ovat samankaltaisia kaikissa tarkastelluissa kulttuuripalveluissa, vaikka saatavuusprosentit ovat erilaisia.

Tässä esimerkissä tarkastelussa ovat:

- kirjastot ja arkistot (musta palkin osuus)
- teatterit ja musiikkitalot (liila palkin osuus)

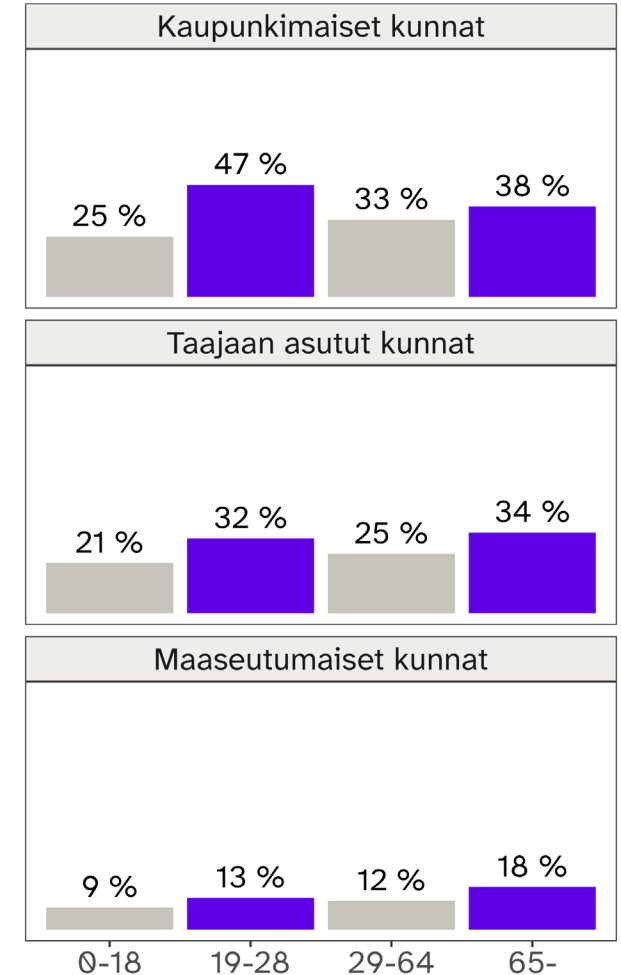
Ikäryhmät: nuoret aikuiset ja ikääntyneet asuvat lähempänä palveluja

Nuoret aikuiset (19-28-vuotiaat) ja osittain myös ikääntyneet (yli 64-vuotiaat) asuvat lähempänä kulttuuripalveluita kuin 29-64-vuotiaat ja 0-18 vuotiaat

- Ero näkyy erityisesti elokuvateattereiden sekä teattereiden ja musiikkitalojen kohdalla: nuorista aikuisista 44 % (elokuvateatterit) ja 40 % (teatterit) asuu alle 2 kilometrin päässä palveluista, 29-64-vuotiaissa osuudet ovat 29 % ja 25 %
- Tämä korostuu kaupunkimaisissa kunnissa, mutta näkyy myös taajaan asutuissa kunnissa
- Maaseutumaisissa kunnissa ero on selvemmin yli 64 vuotiaiden ja 29-64 vuotiaiden välillä

Ikääntyneillä lähipalvelujen merkitys korostuu: välimatkat ja liikkuminen ovat vahvemmin kulttuuriosallistumiseen vaikuttavia tekijöitä (Pynnönen & Mitchell, 2012; Tilev, 2022).

Alle kahden kilometrin etäisyydellä elokuvateatterista asuvan väestön osuus ikäryhmittäin

Lapsiperheillä on systemaattisesti heikompi lähipalvelujen saatavuus

- Lapsiperheillä on heikompi kulttuuripalveluiden saatavuus erityisesti alle 5 km etäisyyksillä kuin muulla perheväestöllä, tämän jälkeen erot alkavat tasoittua.
 - Tämä näkyy kaikenlaisissa kunnissa.
- On huomattava, että tämän tarkastelun ulkopuolelle jää runsaasti lapsille ja lapsiperheille suunnattuja kulttuuripalveluja.

- Lapsiperheissä korostetaan lähipalvelujen merkitystä ja palvelujen läheisyyden tärkeyttä. Lapsiperheissä arki on usein ajallisesti ja logistisesti kuormittunutta. (Pekola-Sjöblom, 2025.)
- Lapset ja nuoret ovat useammin riippuvaisempia lähipalveluista ja aikuisen aktiivisuuden ja ajankäytön varassa palveluihin osallistumisessa (esim. Vismanen ym., 2016).

Tulotaso: pienituloiset asuvat keskimäärin lähempänä palveluja

Alimpaan tuloviidennekseen kuuluvat asuvat selvästi lähempänä kulttuuripalveluita, erityisesti neljänteen tuloviidennekseen verrattuna.

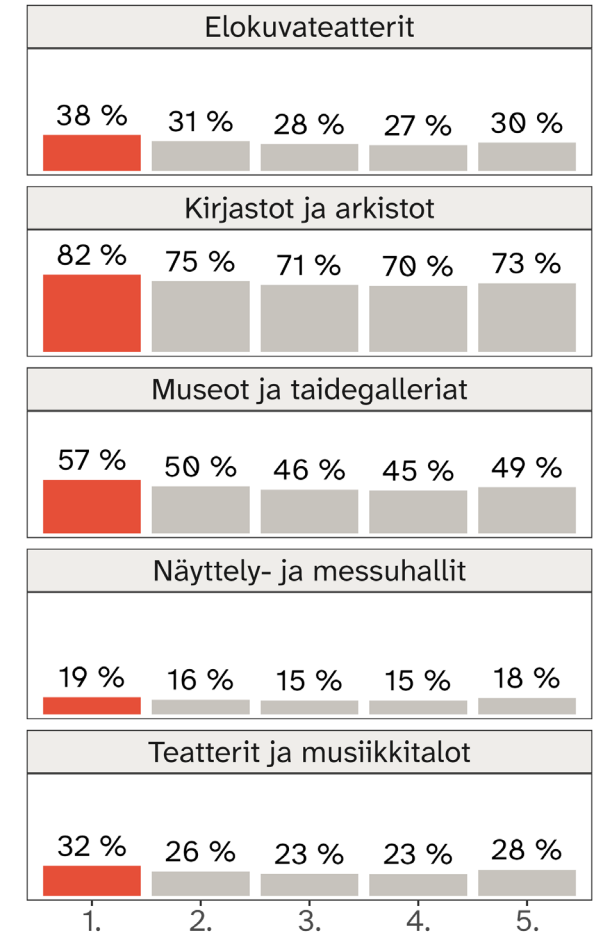
- Esimerkiksi kirjastojen ja arkistojen saatavuus on pienituloisimmilla 82 % verrattuna neljännen tuloviidenneksen 70 %:in.
- Elokvateattereissa ero on 11 %-yksikköä (38 % vs. 27 %).

Saatavuus (etäisyys palvelusta) ei seuraa sosioekonomista taustaa.

- Ei kerro käytöstä tai kulttuuriosallistumisesta, vaan fyysisestä sijainnista.

- Tuloilla on todettu olevan vaikutusta kulttuuripalveluiden käyttöön (esim. Vuolasto ym., 2024; Lindholm, 2015).
- Alemmilla tulotasoilla fyysisellä etäisyydellä ja esimerkiksi liikkumisen kustannuksilla voi olla suurempi merkitys palveluiden käytössä (THL, 2025).

Alle kahden kilometrin etäisyydellä kulttuuripalvelusta asuvan väestön osuus tuloviidenneksittäin

1. tuloviidennes = pienimmät tulot
5. tuloviidennes = suurimmat tulot

Koulutustason yhteys saatavuuteen on heikompi

- Koulutustason yhteys kulttuuripalveluiden saatavuuteen on heikompi, mutta koulutusasteen noustessa myös alle viiden kilometrin etäisyydellä kulttuuripalveluista asuvien osuus nousee

- Korkeasti koulutetut käyttävät muita ryhmiä enemmän kulttuuripalveluja (esim. Vuolasto ym., 2024; Mäki, 2024).
- Henkilön koulutuksella on vahva yhteys tulotason, ja tulot puolestaan asettavat reunaehdoja esimerkiksi asuinpaikan valintaan ja liikkumiseen (Ansala, 2023; ks. myös George ym., 2025).

Koulutusaste, selite:

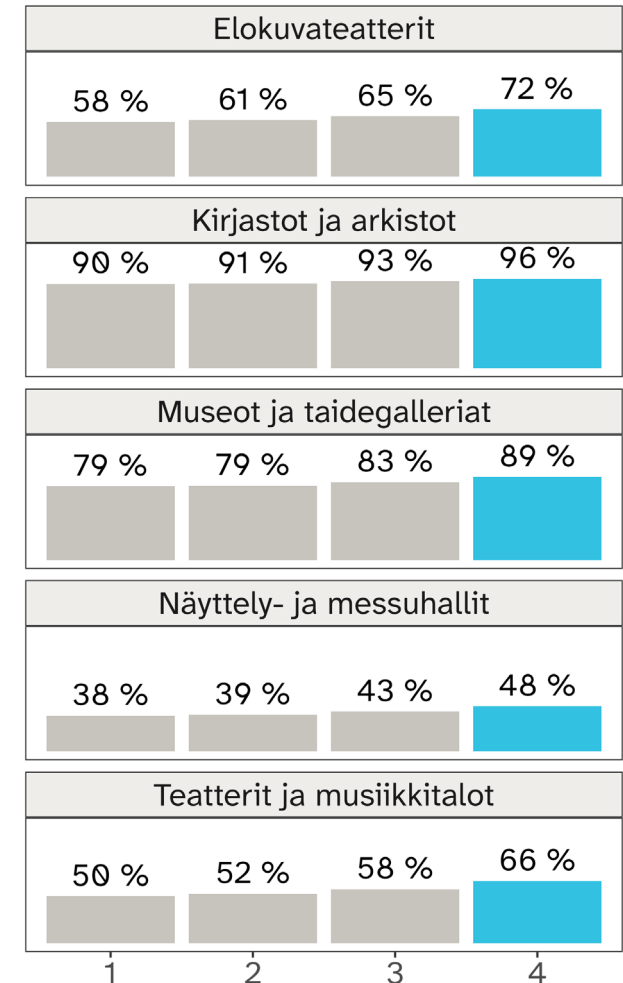
1 = Kun tutkinto puuttuu eli henkilöllä on vain perusasteen tutkinto (tai ei edes sitä), tai tutkinto on aidosti tuntematon.

2 = Toinen aste ja erikoisammattikoulutusaste

3 = Alin korkea-aste ja alempi korkeakouluaste

4 = Ylempi korkeakouluaste ja tutkijakoulutusaste

Alle viiden kilometrin etäisyydellä kulttuuripalvelusta asuvan väestön osuus koulutusasteittain

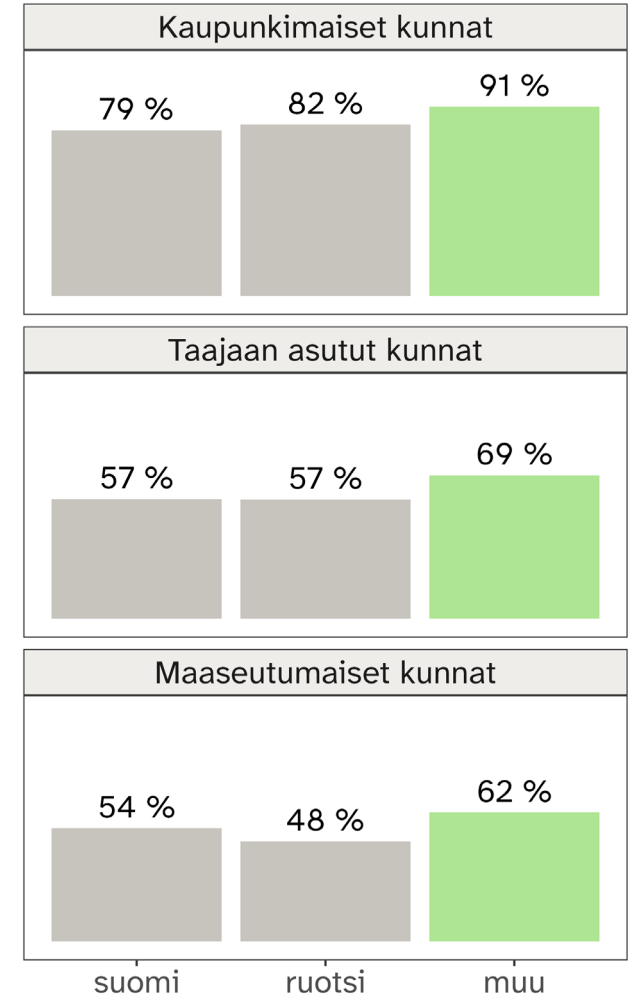

Äidinkieli

- Suomenkieliset ja ruotsinkieliset asuvat kauempana kulttuuripalveluista kuin muita kieliä äidinkielenään puhuvat
- Ero näkyy selvästi kaiken tyyppisissä kunnissa, mutta erot ovat suhteessa suurimmillaan taajaan asutuissa ja maaseutumaisissa kunnissa.

- Vieraskielinen väestö on Suomessa voimakkaasti keskittynyt suuriin kaupunkeihin ja kaupunkialueille. Pelkästään Espoossa, Helsingissä ja Vantaalla asui vuonna 2023 48,8 prosenttia (272 668) Suomen vieraskielisistä. (VN, n.d; Kuntaliitto, 2025).
- Maaseudulla asuvat ulkomaalaistaustaiset sijoittuvat muuta väestöä useammin maaseudun paikalliskeskuksiin, kun taas harvaan asutulla maaseudulla heidän osuutensa on koko väestöä pienempi (Jupperi, 2019).

Alle kahden kilometrin etäisyydellä elokuvateatterista asuvan väestön osuus äidinkielittain

Alueellinen näkökulma kulttuuripalvelujen saatavuuteen

Alueellinen näkökulma - keskeisiä havaintoja

Kulttuuripalvelujen saatavuus vaihtelee alueittain.

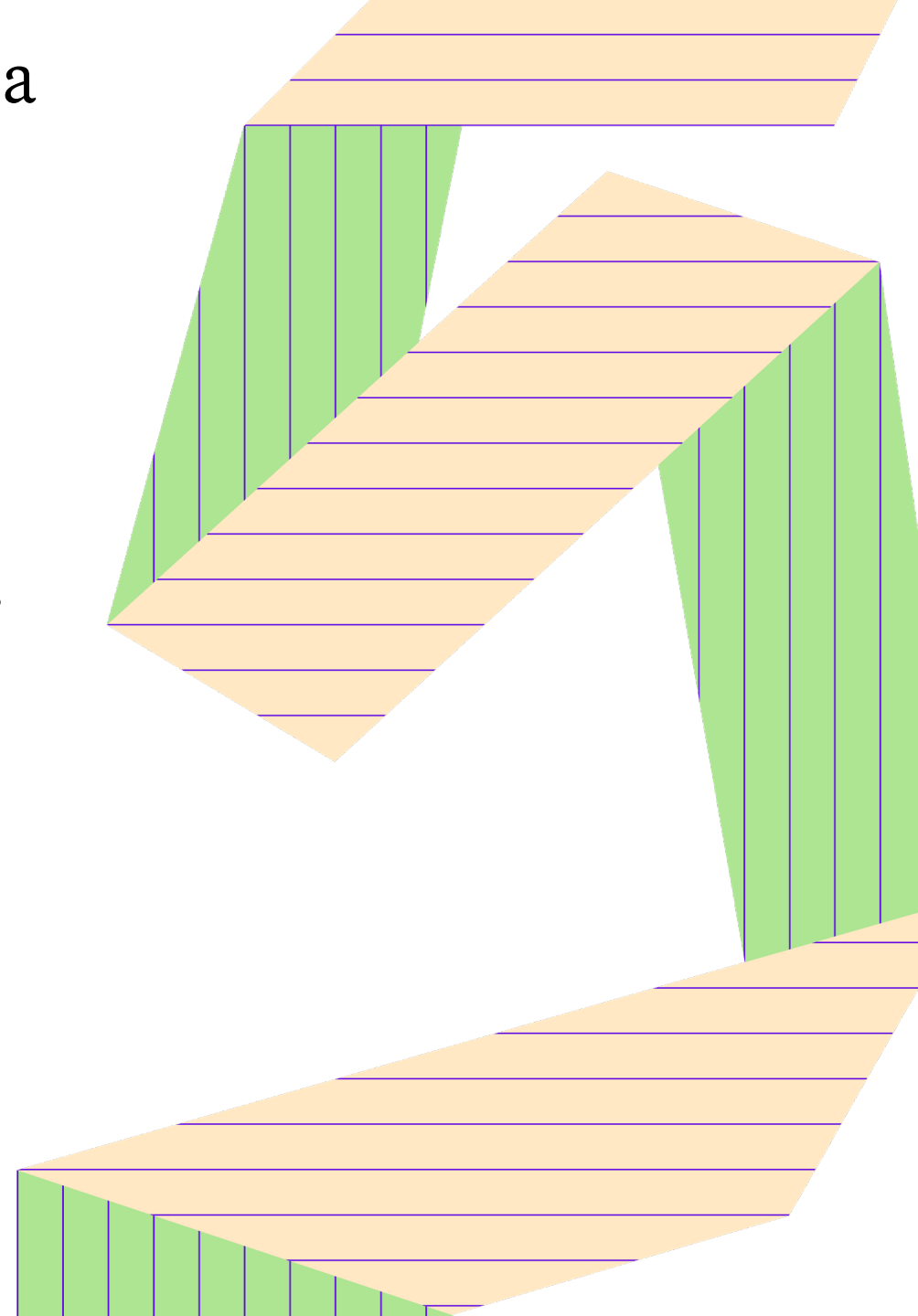
Saatavuus on keskimäärin heikompi:

- Itä-Suomessa
- Pohjois-Suomessa

Erot eivät johdu pelkästään kuntien välisistä eroista, vaan myös väestöryhmien sisäisestä sijoittumisesta kunnissa.

Kunnan pinta-ala vaikuttaa saatavuuteen.

- Lyhyillä etäisyyksillä vaikutus ei ole suuri, koska väestö keskittyy kaikenlaisissa kunnissa usein kuntakeskuksiin.
- Pidemmällä etäisyyksillä kunnan pinta-ala ja harva asutus näkyvät selkeämmin: pinta-alaltaan suurissa kunnissa saatavuus tarkasteltuna väestön etäisyytenä palvelusta on heikompi.

Etäisyys kulttuuripalvelusta, jonka sisällä 100% kuntalaisista asuu

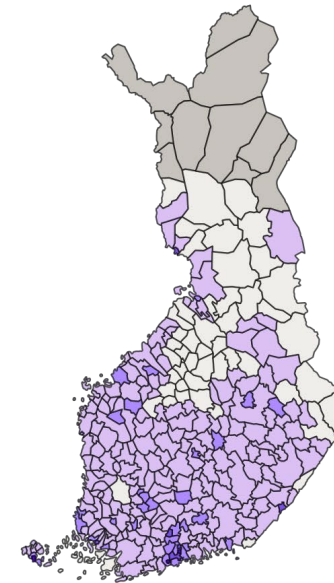
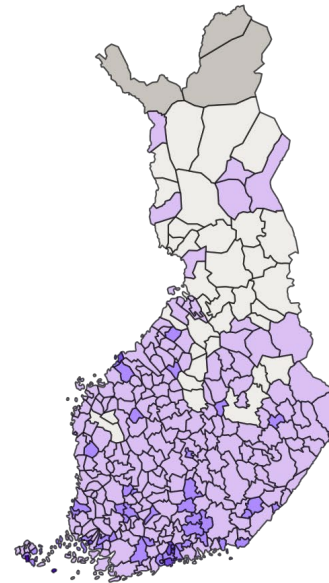
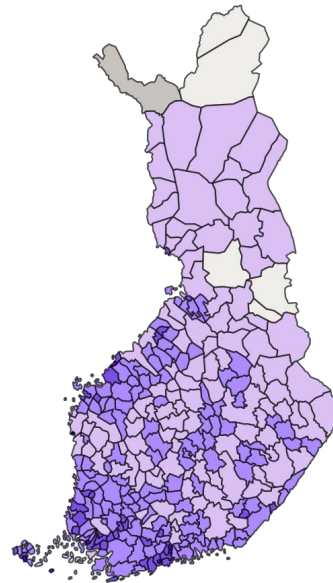
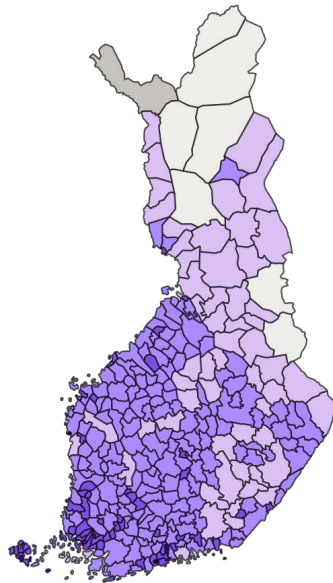
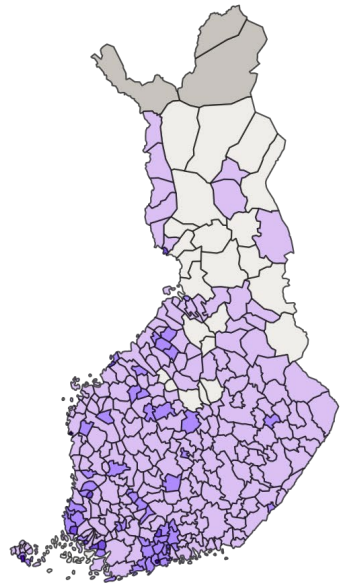
Elokuvateatterit

Kirjastot ja arkistot

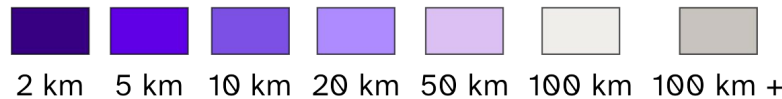
Museot ja taidegalleriat

Näyttely- ja messuhallit

Teatterit ja musiikkitalot

Etäisyys, jonka sisällä saatavuus 100 %

Kunnat (lkm), joissa osalla asukkailla on yli 100 kilometrin matka palveluihin sijaitsevat Pohjois-Suomessa:

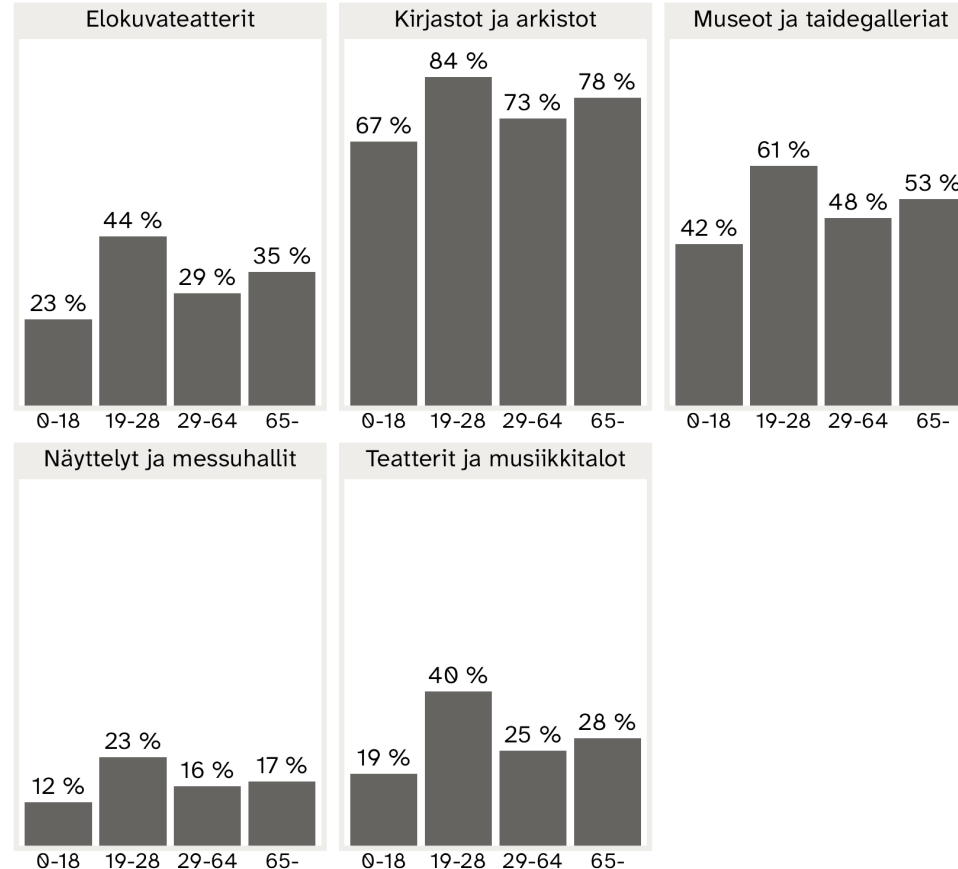
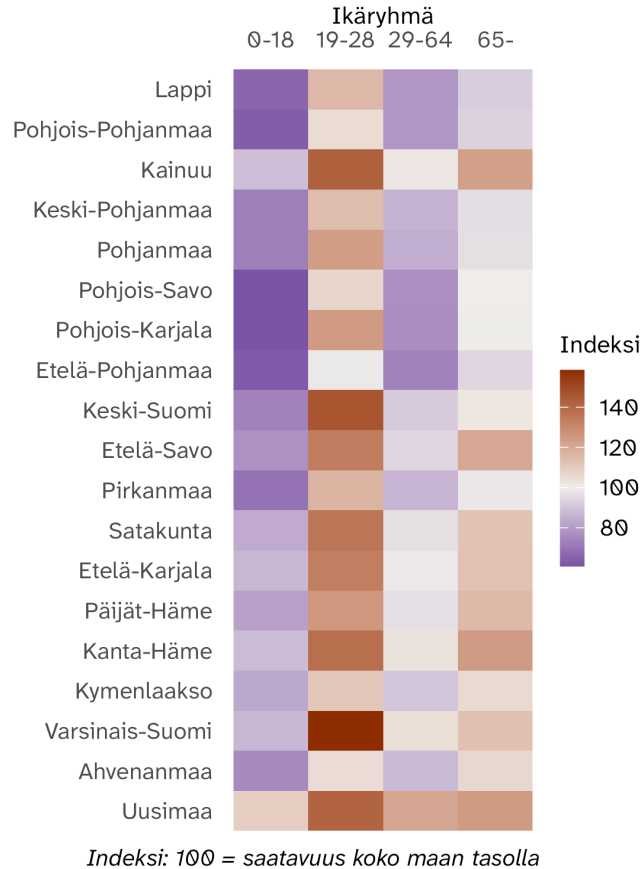
- Elokuvateatterit: 3 kuntaa
- Kirjastot ja arkistot: 1
- Museot ja taidegalleriat: 1
- Näyttely- ja messuhallit: 3
- Teatterit ja musiikkitalot: 10

Palvelujen saatavuus maakunnissa ikäryhmittäin

Kulttuuripalveluiden saatavuus (2 km) maakunnittain, ikäryhmittäin ja kulttuuripalveluittain

Lämpökarttakuviossa indeksi, jolla tarkastellaan saatavuutta yli kulttuuripalveluiden ja verrataan sitä koko maan tilanteeseen. Yli sadan luvut kertovat korkeammasta saatavuudesta, alle sadan luvut matalammasta saatavuudesta.

19-28-vuotaiden kulttuuripalveluiden saatavuus on koko maan tilanteen yläpuolella kaikissa maakunnissa Etelä-Pohjanmaata lukuun ottamatta.

Palkkikuvioissa saatavuutta tarkastellaan ryhmittäin koko maan tasolla.

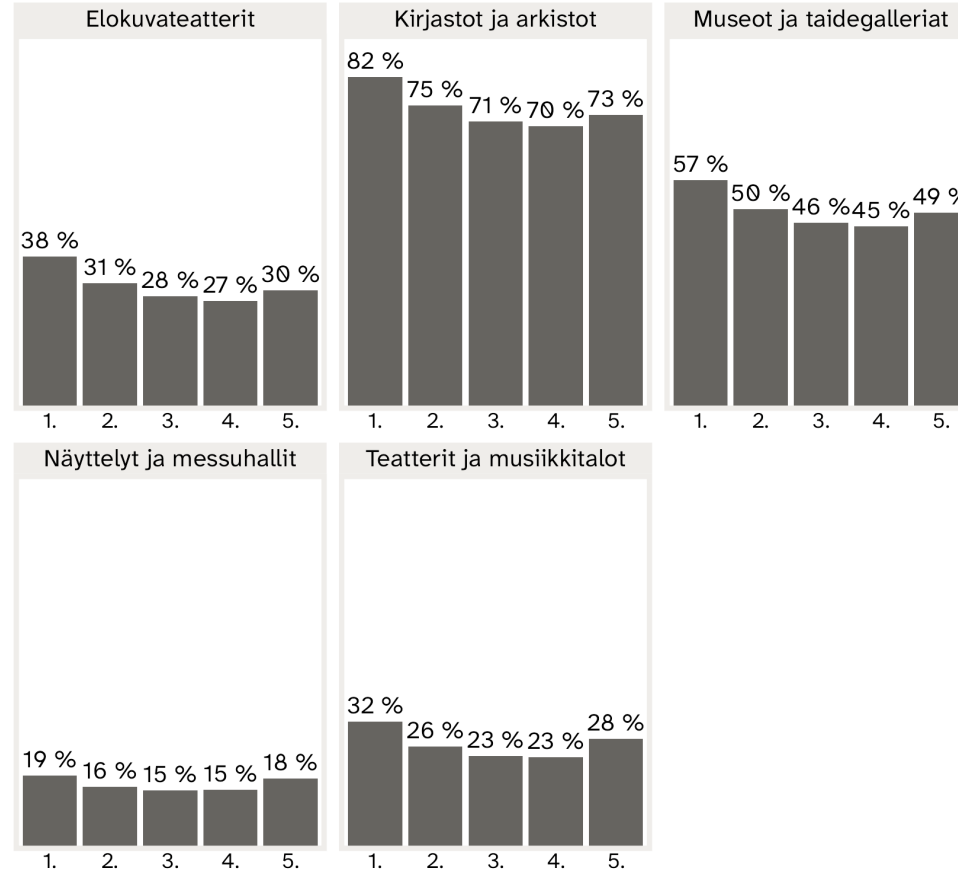
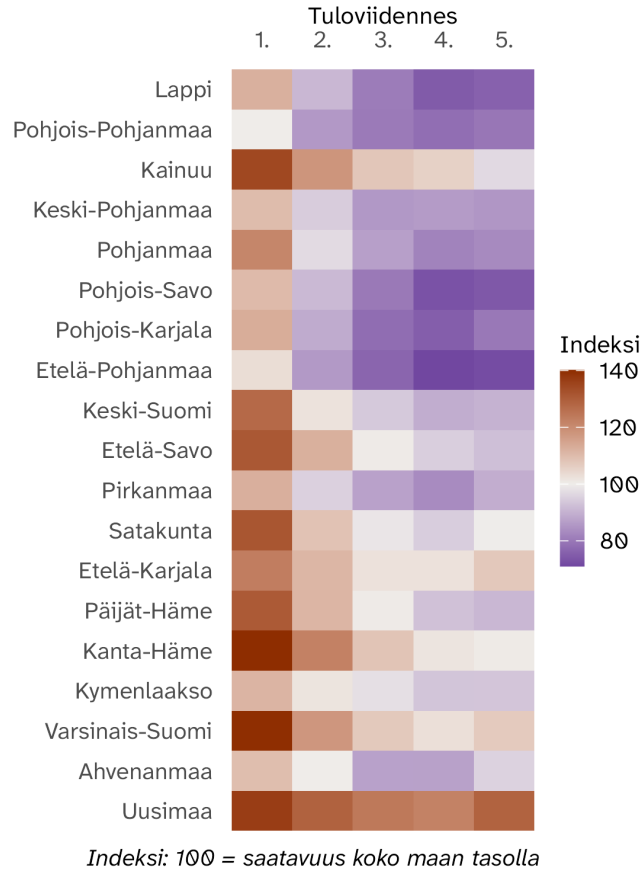
44 % 19-28-vuotiaista asuu alle kahden kilometrin etäisyydellä elokuvateatterista. 29-64-vuotiailla tämä luku on 29 %.

Palvelujen saatavuus maakunnissa tulotasoittain

Kulttuuripalveluiden saatavuus (2 km) maakunnittain, tuloviideneksittäin ja kulttuuripalveluittain

Lämpökarttakuviossa indeksi, jolla tarkastellaan saatavuutta yli kulttuuripalveluiden ja verrataan sitä koko maan tilanteeseen. Yli sadan luvut kertovat korkeammasta saatavuudesta, alle sadan luvut matalammasta saatavuudesta.

Alimman (1.) tuloviidennekseen kuuluvilla kulttuuripalveluiden saatavuus on koko maan tilanteen yläpuolella kaikissa maakunnissa Pohjois-Pohjanmaata lukuun ottamatta.

Palkkikuvioissa saatavuutta tarkastellaan ryhmittäin koko maan tasolla.

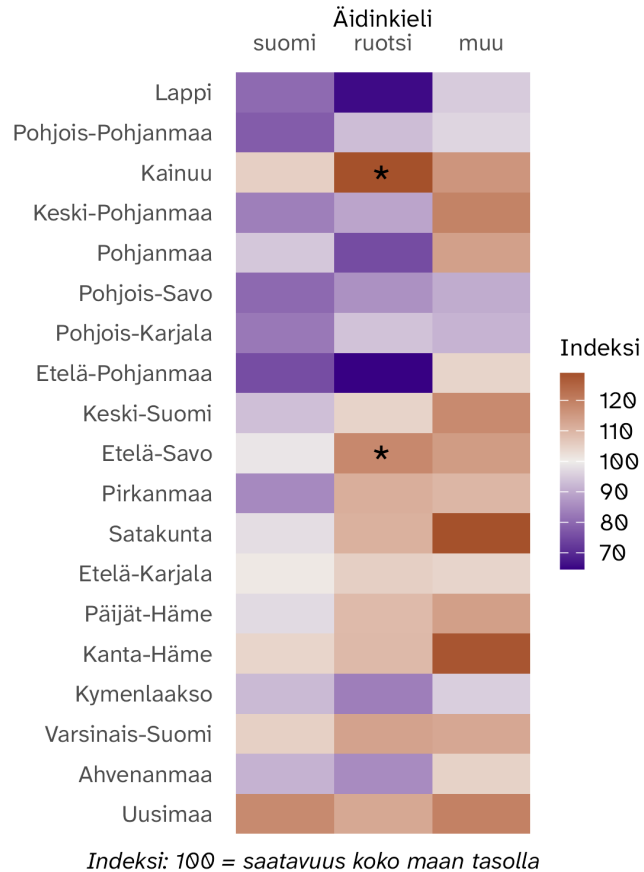
1. tuloviidennes = pienimmät tulot
5. tuloviidennes = suurimmat tulot

Palvelujen saatavuus maakunnissa äidinkieltäin

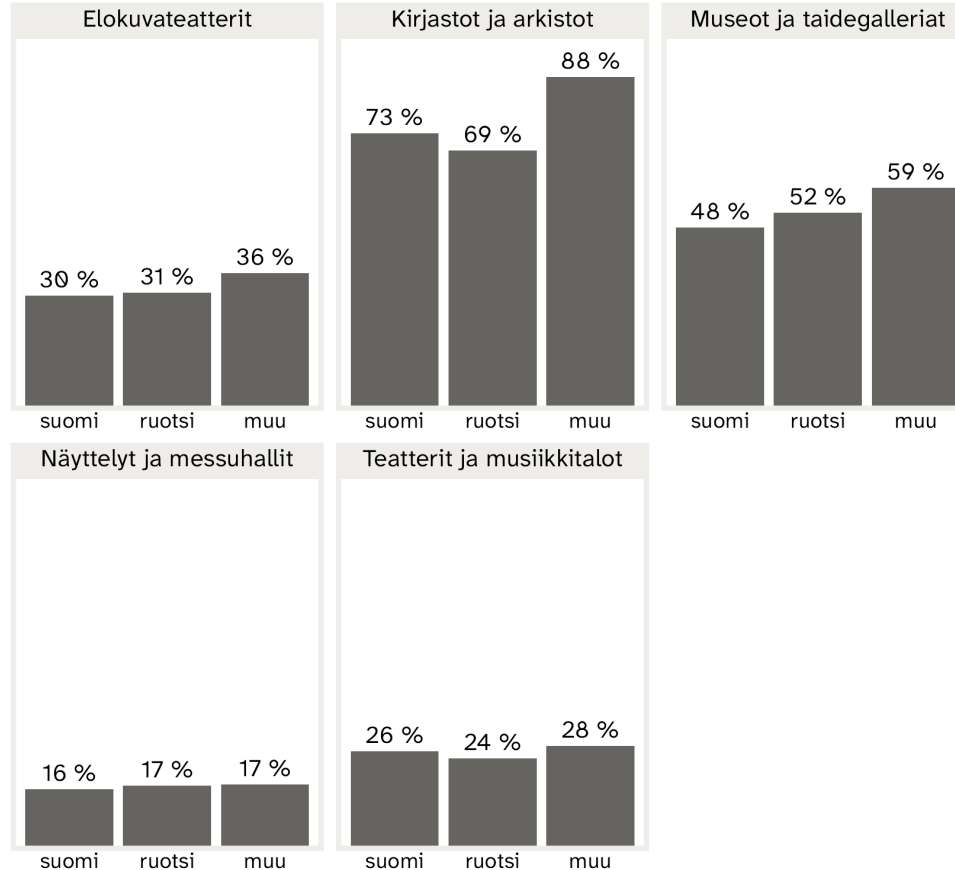
Lämpökarttakuviossa indeksi, jolla tarkastellaan saatavuutta yli kulttuuripalveluiden ja verrataan sitä koko maan tilanteeseen. Yli sadan luvut kertovat korkeammasta saatavuudesta, alle sadan luvut matalammasta saatavuudesta.

Kulttuuripalveluiden saatavuus on koko maan tilanteen yläpuolella kaikissa kieliryhmissä Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa, Kanta-Hämeessä ja Kainuussa.

Kulttuuripalveluiden saatavuus (2 km) maakunnittain, äidinkieltäin ja kulttuuripalveluittain

*= ruotsinkielinen väestö maakunnassa alle 100 henkilöä

Palkkikuvioissa saatavuutta tarkastellaan ryhmittäin koko maan tasolla.

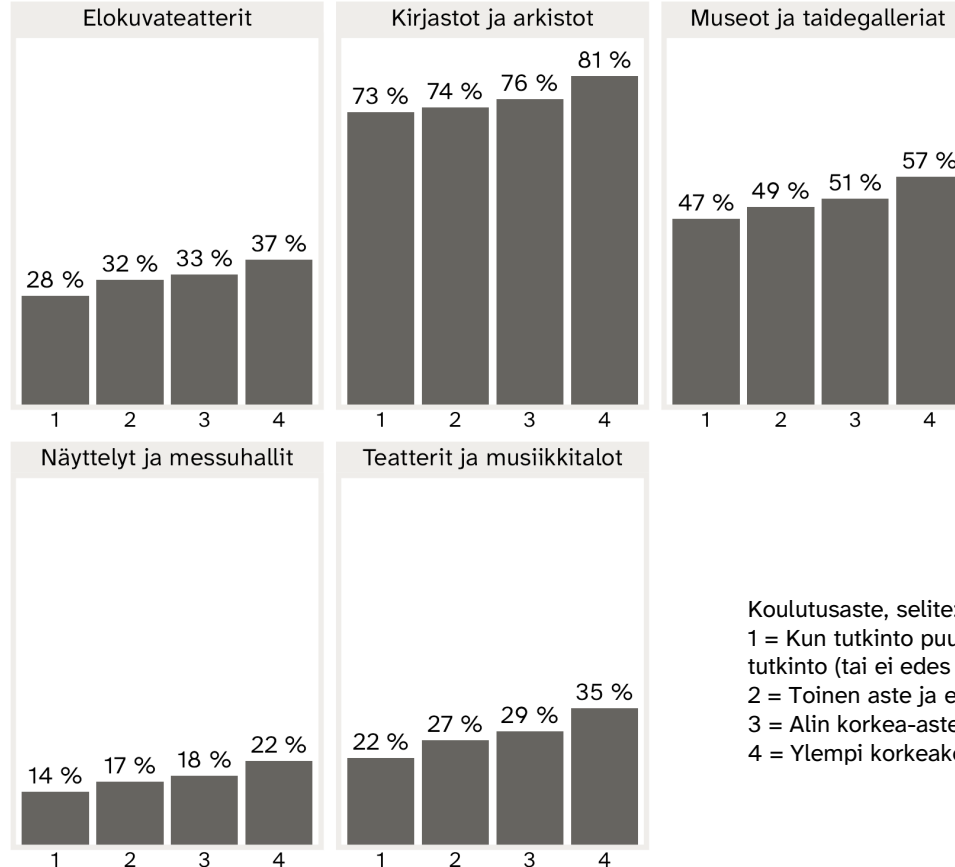
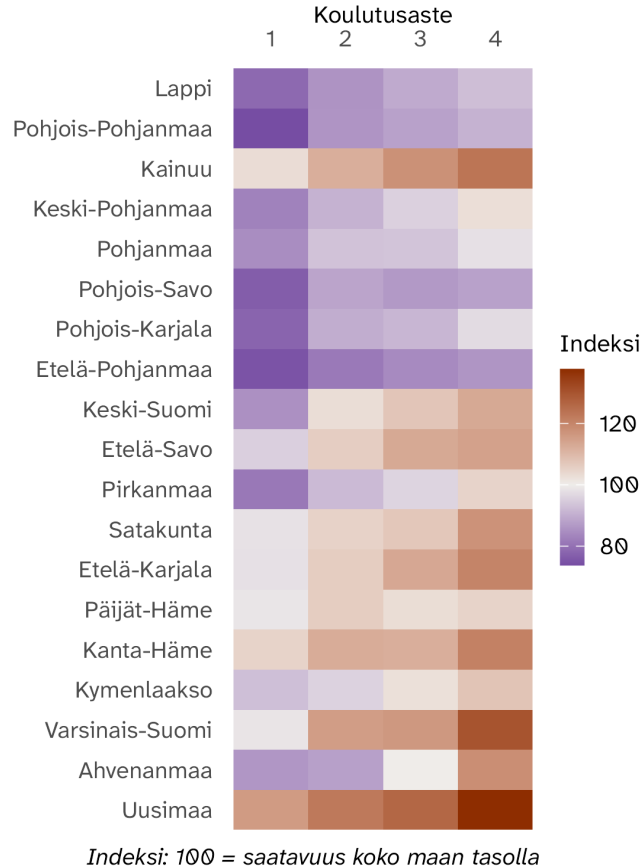
1. tuloviidennes = pienimmät tulot
5. tuloviidennes = suurimmat tulot

Palvelujen saatavuus maakunnissa koulutusasteittain

Kulttuuripalveluiden saatavuus (2 km) maakunnittain, koulutusasteittain ja kulttuuripalveluittain

Lämpökarttakuviossa indeksi, jolla tarkastellaan saatavuutta yli kulttuuripalveluiden ja verrataan sitä koko maan tilanteeseen. Yli sadan luvut kertovat korkeammasta saatavuudesta, alle sadan luvut matalammasta saatavuudesta.

Kymenlaaksossa palveluiden saatavuus on koko maan tilanteen alapuolella kahdella alimmalla koulutusasteella ja koko maan tilanteen yläpuolella kahdella ylimmällä koulutusasteella.

Palkkikuvioissa saatavuutta tarkastellaan ryhmittäin koko maan tasolla.

Koulutusaste, selite:
 1 = Kun tutkinto puuttuu eli henkilöllä on vain perusasteen tutkinto (tai ei edes sitä), tai tutkinto on aidosti tuntematon.
 2 = Toinen aste ja erikoisammattikoulutusaste
 3 = Alin korkea-aste ja alempi korkeakouluaste
 4 = Ylempi korkeakouluaste ja tutkijakoulutusaste

Yhteenveto ja johtopäätökset

Keskeiset tulokset: väestön etäisyys kulttuuripalveluista

Väestön etäisyys kulttuuripalveluista vaihtelee palvelutyypeittäin.

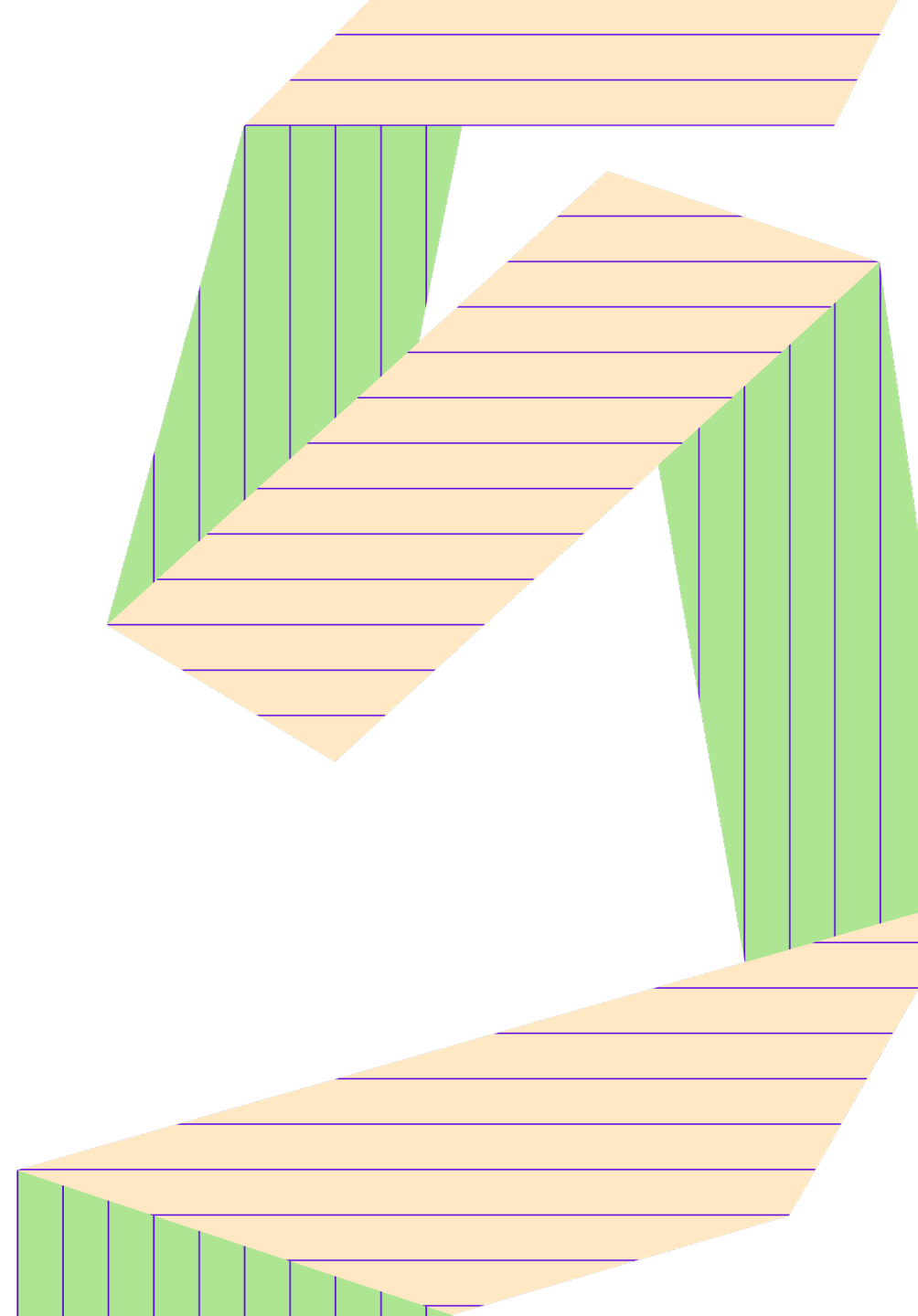
- **Kirjastot** ovat selvästi parhaiten saatavilla väestölle: suurin osa väestöstä asuu lyhyen etäisyyden päässä kirjastosta.
- Muiden kulttuuripalvelujen, kuten **teatterien, elokuvateatterien ja museoiden**, saatavuus palvelun etäisyyden näkökulmasta on selvästi heikompaa.

Koko maan tasolla palvelujen saatavuus fyysisenä etäisyytenä tarkasteltaessa näyttää melko hyvältä, koska suuri osa väestöstä asuu kaupunkikeskuksissa. Kuntatasolla erot ovat kuitenkin huomattavia.

Erytisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa väestö asuu keskimäärin kauempana kulttuuripalveluista kuin Etelä- ja Länsi-Suomessa.

Väestöryhmien väliset erot ovat pääosin maltillisia ja samankaltaisia kaikissa palvelutyypeissä.

Muutokset vuosien 2018 ja 2022 välillä ovat pieniä. Tässä tarkasteltujen palvelujen verkko on pysynyt melko vakaana.

Johtopäätökset: kulttuuripalvelujen saatavuus ja alueellinen rakenne

Tulokset osoittavat, että väestön etäisyys kulttuuripalveluihin heijastaa ennen kaikkea kaupunki- ja aluerakennetta.

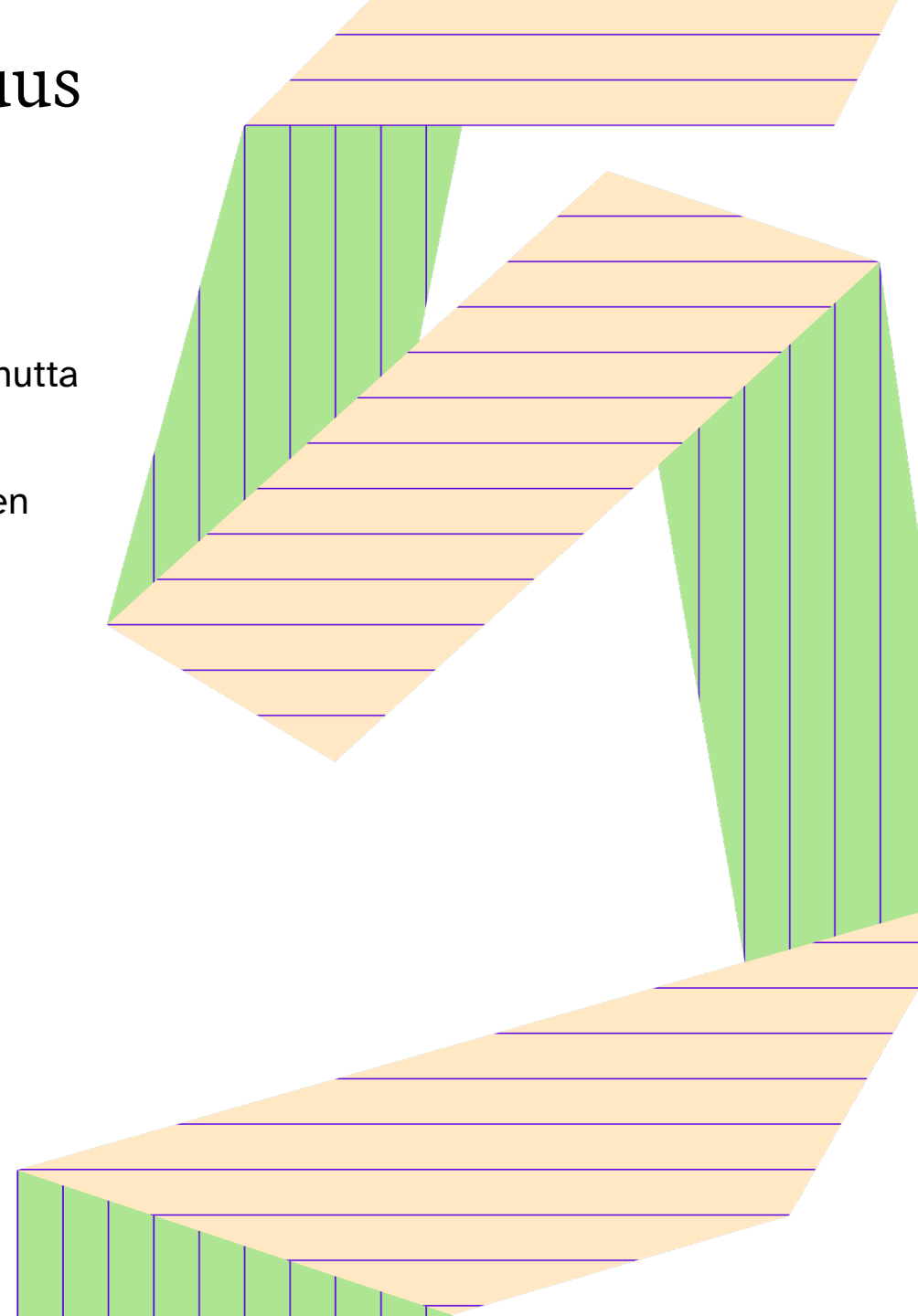
Suuri osa väestöstä asuu alueilla, joilla kulttuuripalveluja on hyvin saatavilla, mutta monissa kunnissa välimatkat palveluihin ovat pitkiä.

Väestön etäisyys palveluihin on yksi keskeinen kulttuuripalvelujen saatavuuteen vaikuttava tekijä, mutta se ei yksin määritä palvelujen käyttöä. Palveluihin osallistumiseen vaikuttavat myös esimerkiksi:

- liikkumismahdollisuudet ja liikennejärjestelmä
- taloudelliset resurssit
- ajankäyttö ja elämäntilanne
- palvelujen tarjonta ja sisältö.

Tulokset korostavat tarvetta monipuolisille ratkaisuille kulttuuripalvelujen saatavuuden vahvistamiseksi, kuten:

- alueellisen palveluverkon kehittäminen
- liikkuvat ja kiertävät kulttuuripalvelut
- digitaaliset kulttuuripalvelut
- kulttuuripalvelujen yhdistäminen muihin lähipalveluihin.

Väestön etäisyys palveluista tarkastelukohteena: suuntaviivoja tulevaan

Kulttuuripalvelujen etäisyyden tarkastelu suhteessa väestöön on perusteltua, koska etäisyys voi toimia keskeisenä osallistumisen rakenteellisena esteenä. Sen vaikutukset kohdistuvat epätasaisesti ja voivat vahvistaa kulttuurista eriarvoisuutta.

Paikkatietopohjaisen tiedon hyödyntämistä kulttuuripalvelujen tarkastelussa ja suunnittelussa tulisi vahvistaa. Paikkatieto mahdollistaa esimerkiksi palvelujen käytön ja toiminnallisten asiointialueiden analysoinnin yli perinteisten kunta- ja maakuntarajojen.

Yksittäisten väestömuuttajien sijaan tarkastelussa olisi tärkeä huomioida väestöryhmien risteäviä tekijöitä, esimerkiksi pienituloisten lapsiperheiden, ikääntyneiden naisten tai matalasti koulutettujen maahanmuuttajien palvelujen saatavuus.

Fyysisen etäisyyden rinnalla olisi tarpeen tarkastella myös muita saatavuuteen ja saavutettavuuteen vaikuttavia tekijöitä, kuten palvelujen hintaa tai kielikysymyksiä tai muita osallistumisen käytännön esteitä.

Saatavuustarkasteluihin olisi tärkeää sisällyttää laajempi valikoima kulttuuripalveluiden sijaintitietoja. Erityisenä haasteena on liikkuvien ja kiertävien palvelujen huomioiminen analyysissä.

Lähteet

Ansala, L. (2023). *Helsingin sisäisen muuttoliikkeen valikoituminen. Tutkimuksia 2023:2*. Helsingin kaupunki, kaupunginkanslia, kaupunkitietopalvelut.

Elldér, E., Haugen, K. & Vilhelmson, B. (2022). When local access matters: A detailed analysis of place, neighbourhood amenities and travel choice. *Urban Studies*, 59 (1), s. 120-139. <https://doi.org/10.1177/0042098020951001>

Kuntaliitto (2025). *Seutukaupunkien maahanmuutto ja vieraskielisten maan sisäinen muutto*. FCG selvitys 08/2025: Maahanmuuton kokonaisvaikutus seutukaupunkeihin eri ryhmissä 2010- ja 2020-luvulla.

George, S., Salomo, K. & Helbig, M. (2025). Spatial advantages of highly educated individuals in Germany: Is sustainable mobility an expression of privilege? *Cities*, 156. <https://doi.org/10.1016/j.cities.2024.105507>

Haugen, K. (2011). The advantage of 'near': Which accessibilities matter to whom? *European Journal of Transport and Infrastructure Research*, 11(4), s. 368-388. <https://doi.org/10.18757/ejtir.2011.11.4.2941>

Haugen, K., Holm, E., Strömgren, M., Vilhelmson, B. & Westin, K. (2011). Proximity, accessibility and choice: A matter of taste or condition? *Regional Science*, 91(1). <https://doi.org/10.1111/j.1435-5957.2011.00374.x>

Juopperi, J. (2019). *Maahanmuuttajat suuntaavat kaupunkeihin – Euroopasta tulleita asettanut maa-seudullekin*. Tieto & Trendit. Tilastokeskus.

Karttunen, S. (2012). *Uudenlaisilla menetelmillä uutta tietoa kulttuurin saavutettavuudesta*. Hyvinvointikatsaus, 2/2012, 48–54.

Karttunen, S. (2016). Kulttuuritapahtumien alueellinen saavutettavuus: tilastollisen analyysin kulttuuripoliittista tulkintaa. Teoksessa S. Silvanto (toim.). *Festivaalien Suomi*. Cuporen julkaisuja 29. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäitiö.

Lahtinen, J. (2012). *Lainausdata kirjastoverkoston kehittämisen työkaluna*. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/86181/Kivepa2012_25.10.2012_Lahtinen.pdf?sequence=1 (viitattu 22.12.2025)

Laki kuntien kulttuuritoiminnasta 166/2019. <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/2019/166>. Viitattu 2.4.2026.

Lindholm, A. (toim.) (2015). *Ei-kävijästä osalliseksi. Osallistuminen, osallistaminen ja osallisuus kulttuurialalla*. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Lonna M, Ikonen J, Kaunisharju K, Vuolasto J, Norppa L, Parikka S. (2025). *Väestön kokemuksia kulttuuripalveluiden tarpeesta ja niiden riittämättömästä tarjonnasta alueittain*. Tutkimuksesta tiiviisti 30/2025. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, Helsinki.

Lupa- ja viestintävirasto (2025). *Väestökysely kirjastojen yhteiskunnallisesta roolista 2025*. 19.11.2025 / Bondata.

Mäki, N. (2024). *Helsingiläisten kulttuurin kuluttaminen vaihtelee selkeästi koulutustason mukaan*. Tutkimus- ja tilastotietoa Helsingistä. Helsingin kaupunki.

Opetus- ja kulttuuriministeriö (2017). *Opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripoliittikan strategia 2025*. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:20.

Opetusministeriö (2004). *Taide tarjolle, kulttuuri kaikille. Vammaiset ja kulttuuri -toimikunnan ehdotus toimenpideohjelmaksi*. Opetusministeriön julkaisuja 2004:29

Oulu2026-tutkimusaineisto (2025). Oulu2026-tutkimushankkeen yhteydessä toteutetun kansalaispaneelin vastausten julkaisematon aineisto.

Pekola-Sjöblom, M. (2025). Kuntalaistutkimus 2024: *Kuntalaisten näkemykset kunnallisiin palveluihin ja palvelujen uudistamiseen liittyvien kysymysten tärkeydestä. Tulokset touko-kesäkuussa 2024 toteutetusta kyselytutkimuksesta, vastaajina 10 500 kuntalaista 46 tutkimuskunnassa*.

Pynnönen, K. & Mitchell, R. (2012). *Ikääntyvät ja ikääntyneet taiteen ja kulttuurin kentillä: 50+ -kulttuuribarometrin tuloksia*. Cuporen julkaisuja 20. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäitiö Cupore.

Saukkonen, P. (2014). *Vankka linnake, joustava sopeutuja vai seisova vesi? Suomalaisen kulttuuripoliittikan viimeaikainen kehitys*. Cuporen verkkojulkaisuja 23. Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäitiö.

Sokka, Sakarias (2022). *Aims and allocations of public funding for culture in Finland*. Teoksessa: Sokka, S. (Ed.). Cultural policy in the Nordic welfare states: aims and functions of public funding for culture. Nordic Council of Ministers, pp. 48–67

Sokka, S., Kangas, A, Itkonen, H., Matilainen, P. & Räisänen, P. (2014). *Hyvinvointia myös kulttuuri- ja liikuntapalveluista*. Kunnallisanalan kehittämissäitiön Tutkimusjulkaisu-sarjan julkaisu nro 77.

Valtioneuvosto (n.d). *Kansallinen aluekehityksen tilanne ja kehityskuva 2024*.

THL. (2025). *Hyvinvointi- ja terveyserot*. [viitattu 14.4.2026]

Tilev, K. (toim.) (2022). *Ikääntyneet helsinkiläiset kulttuurin harrastajina. Tuloksia Armas-hankkeesta*. Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja, 143.

Valtioneuvosto (2024). *Kulttuuripoliittinen selonteko*, Opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtioneuvoston julkaisuja 2024:55.

Vismanen, E., Räisänen, P. & Sariola, R. (2016). *Taiteen perusopetuksen tila ja kehittämistarpeet Helsingissä*. Helsingin kulttuurikeskus 2016.

Vuolasto J, Kaunisharju K, Norppa L, Ikonen J, Koskela T & Parikka S. (2024). *Suurin osa aikuisista käyttää kirjasto- ja kulttuuripalveluja vuosittain – ikääntyessä osallistuminen vähenee*. Tutkimuksesta tiiviisti 28/2024, Suomen sosiaalinen tila 4/2024. THL, Helsinki.

CUPORE

Kulttuuripolitiikan
tutkimuskeskus

Käenkuja 3a A,
00500 Helsinki
info@cupore.fi
+358 10 200 9200
Y-tunnus: 1771249-3